

Beleidsbegroting 2020

Algemeen Bestuur Waterschap De Dommel
27 november 2019

Inhoudsopgave

1. Inleiding	4
1.1. Doel en toelichting op de indeling	4
1.2. Positie in totaal beleids- en financieel kader	4
1.3. Agenda AB 2020, waarvan de punten worden opgenomen in de bestuurlijke agenda van het AB	7
DEEL 1	8
PROGRAMMA'S	8
2. Actieplan Leven-de-Dommel	9
2.1. Wat vloeit voort uit het Bestuursprogramma 2019-2023 en heeft consequenties voor de Beleidsbegroting 2020	9
2.2. Doelen	9
2.3. Prestaties	9
2.4. Middelen (exploitatie en investeringen)	14
2.5. Kansen / risico's en getroffen beheersmaatregelen	15
3. Dienstverlening - Waterpartner	16
3.1. Wat vloeit voort uit het Bestuursprogramma 2019-2023 en heeft consequenties voor de Beleidsbegroting 2020	16
3.2. Doelen	16
3.3. Prestaties	16
3.4. Middelen (exploitatie en investeringen)	17
3.5. Kansen / risico's en getroffen beheersmaatregelen	17
DEEL 2	18
BELEIDSVELDEN	18
4. Watersysteem	19
4.1. Wat vloeit voort uit het Bestuursprogramma 2019-2023 en heeft consequenties voor de Beleidsbegroting 2020	19
4.2. Doelen	21
4.3. Prestaties	23
4.4. Middelen (exploitatie en investeringen)	24
4.5. Kansen / risico's en getroffen beheersmaatregelen	25
5. Waterketen	27
5.1. Wat vloeit voort uit het Bestuursprogramma 2019-2023 en heeft consequenties voor de Beleidsbegroting 2020	27
5.2. Doelen	27
5.3. Prestaties	28
5.4. Middelen (exploitatie en investeringen)	31

5.5. Kansen / risico's en getroffen beheersmaatregelen	32
6. Bestuur en Bedrijfsvoering	33
6.1. Wat vloeit voort uit het Bestuursprogramma 2019-2023 en heeft consequenties voor de Beleidsbegroting 2020	33
6.2. Doelen	33
6.3. Prestaties	33
6.4. Middelen (exploitatie en investeringen)	38
6.5. Kansen/risico's en getroffen beheersmaatregelen	39
7. Totaal Exploitatie en Investerings	40
8. Belastingen	41
8.1. Inleiding.....	41
8.2. Uitgangspunten en randvoorwaarden tariefbepaling	41
8.3. Heffingsgrondslagen	43
8.4. Kostentoedeling en kostentoedelingsverordening	43
8.5. Tariefsontwikkeling	44
DEEL 3.....	50
FINANCIËLE BEGROTING EN ACHTERGRONDEN.....	50
1. Uitgangspunten en hoofdlijnen	51
1.1 Ontwikkelingen sinds vorig jaar	51
1.2 Uitgangspunten en normen.....	51
1.3 Incidentele lasten en baten	52
1.4 Kostentoerekening	52
1.5 Bestemmingsreserves en voorzieningen	52
1.6 Waterschapsbelastingen.....	53
1.7 Weerstandsvermogen.....	54
1.8 Financiering	57
1.9 Verbonden partijen.....	60
1.10 Bedrijfsvoering	61
1.11 EMU saldo	61
2. Begroting naar kostendrager.....	63
2.1 Begroting naar kostendrager Watersysteembeheer	63
2.2 Begroting naar kostendrager Zuiveringsbeheer.....	64
3. Begroting naar kosten en opbrengstsoorten	65
3.1 Begroting van baten en lasten	65
3.2. Toelichting op begrote lasten naar kostensoorten	66
3.3 Toelichting op begrote baten naar opbrengstsoorten	68

Lijst van gebruikte afkortingen	70
Lijst van projecten en voorstel majeure projecten	72

1. Inleiding

1.1. Doel en toelichting op de indeling

Hierbij bieden wij u de Beleidsbegroting 2020 aan. Hiermee kunt u uw kaderstellende en sturende rol vervullen. De Beleidsbegroting 2020 is gebaseerd op het Beleidsplan 2019-2023, waarin u het inhoudelijke en financiële kader heeft gegeven voor 2020. De Beleidsbegroting 2020 is een financiële en inhoudelijke actualisatie van het Beleidsplan 2019-2023 met een doorkijk naar de consequenties voor de gehele periode 2020-2023.

De indeling van de Beleidsbegroting 2020 sluit aan bij de indeling van het Beleidsplan 2019-2023 en de Beleidsbegroting 2019.

Ook sluit de indeling aan bij de inhoud van de commissies, namelijk Watersysteem, Waterketen en Bestuur en Bedrijfsvoering. Daarnaast worden twee programma's uitgelicht, namelijk Leven-De-Dommel en Dienstverlening-Waterpartner. Deze indeling bevordert de sturing van de organisatie en de verantwoording naar het bestuur.

1.2. Positie in totaal beleids- en financieel kader

Het waterschap heeft – als functionele overheidsorganisatie - te maken met de uitvoering van beleid en kaders vanuit Europa, Rijk en provincie. Voorbeelden zijn de Kaderrichtlijn Water (KRW), Natura2000, Programmatische Aanpak Stikstof (PAS), Bestuursakkoord Water (BAW), het Deltaplan Hoge Zandgronden (DHZ), Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (onderdeel van het Deltaprogramma). De doorvertaling van dit alles is als inspanningsverplichting opgenomen in het Waterbeheerplan voor de periode 2016-2021 (WBP-4).

In 2020 worden de voorbereidingen getroffen voor het WBP-5. Daarnaast werken we aan de prestaties voor het WBP-4, Leven-de-Dommel (LDD) en Dienstverlening-Waterpartner. Vervolgens vraagt het bestuursakkoord in 2020 ook een aantal nieuwe en/of aanvullende acties. Hieronder is aangegeven wat dit concreet voor 2020 betekent.

2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
	WBP-4					WBP-5					
	Beleidsplan										

WBP-4

De uit te voeren maatregelen staan beschreven in Deel 1 programma's Leven-de-Dommel en Dienstverlening-waterpartner en in Deel 2 beleidsvelden.

Bestuursprogramma 2019-2023

In mei 2019 is het Bestuursprogramma in meerderheid door het Algemeen Bestuur aangenomen: "Bruggen bouwen met water voor nu en later. Een duurzaam en toekomstbestendig watersysteem dat goed is voor inwoners, bedrijven, landbouw en natuur" (hierna genoemd Bestuursprogramma).

De concretisering van dit Bestuursprogramma is verdeeld naar onderwerpen in het volgende schema opgenomen. De uitwerking van de onderwerpen is opgenomen bij de beleidsvelden (deel 2).

Onderwerp

Integrale aanpak / Uitgangspunten bij keuzes

- Integrale afwegingen, geen scheiding keten/systeem, bebouwd gebied/landelijk gebied
- Integrale afweging over eventuele bovennormatieve inspanningen
- Respect voor huidig gebruik
- Juist gebruik op juiste plek peil volgt teelt, waar het kan functie volgt peil, waar het moet
- Behoud en versterking cultuurhistorische en landschappelijke waarden als dragers van watersysteem

Waterconservering / grondwater

- Vasthouden, voeden, vertragen, afvoeren
- Klimaatbuffers op hoger gelegen gronden
- Bergingsgebieden aanleggen
- Toekomstbestendiger grondwatervoorraad
- Blauwe diensten/adviseren etc. t.b.v. bewoners, boeren, bedrijven, natuurbeheerders om te conserveren
- Herstel sponswerking in de stad en vermindering overstorten in stad

KRW maatregelen 2027

- Uitkomst verkenningen en planning tot 2027
- Terugdringen medicijnresten, nieuwe stoffen etc. en prioritering op basis van doelmatigheid + ecologische waarden in gebied

Natuurontwikkeling en biodiversiteit

- Hydrologische randvoorwaarden in Natura 2000 gebieden, EVZ, beekdalen, natuurvriendelijke oevers, natte natuurparels
- Verbetering biodiversiteit

Communicatie / participatie

- Meer aandacht watereducatie, waterbewustzijn gericht

Landbouwtransitie

- Met sector op zoek naar nieuwe oplossingen voor watervraagstukken / toekomst landbouw
- Ecosysteemdiensten als toevoeging op verdienmodel

Klimaat / energie

- Klimaatpositief waterschap
- Breed MVO-beleid
- RES
- Gebruik eigen biogas

Kostenbewustzijn vergroten

- Belastingen
- Afkoppelsubsidies

WBP-5

Van een aantal hierboven genoemde onderwerpen zal de uitwerking in WBP-5 plaatsvinden. De grote vraagstukken betreffen:

- Landbouwtransitie
- Biodiversiteit
- Energietransitie
- Circulariteit
- Klimaatadaptatie

De rol en inspanningen van het waterschap voor deze vraagstukken worden in 2020 bestuurlijk bepaald. Maar mogelijk ook andere ontwikkelingen als drugs/criminaliteit en digitale transformatie.

Vorbereiding strategische vraagstukken WBP-5, voor gesprek met de streek:

- Droge voeten: beschermingsniveau gelet op de klimaatontwikkelingen.
- Voldoende water: droogte en herstel van het grondwatersysteem vragen om een transitie van het bestaande watersysteem (inclusief waterketen).
- Schoon water: van de vervuiler betaald naar de vervuiler houdt of maakt schoon als nieuw adagium.
- Natuurlijk water: een goed, toekomstbestendig en robuust ecosysteem vraagt om een klimaatrobuust en schoon watersysteem.
- Mooi water: mensen willen een mooi, aantrekkelijk, gezond en veilige leefomgeving dat recht doet aan het karakteristieke mozaïek landschap van Midden Brabant.

Het financieel kader voor de Beleidsbegroting 2020 is als volgt:

Financieel kader	Beleidsplan 2019-2023	Beleidsbegroting 2020
Omslagrente	2,8%	2,8%
Tarief voor activeren uren	€ 65	€ 65
Inflatiepercentage	1,7% in 2020 , 2,0% in 2021 en verder	1,7 %
Personeelskosten	2020: 2,5% CAO-stijging, naast reguliere periodieken.	2,5% per 1 jan 2020 en 1 % daarbovenop per 1 juli 2020, naast reguliere periodieken. Standaard IKB met betere pensioenopbouw.

1.3. Agenda algemeen bestuur 2020, waarvan de punten worden opgenomen in de bestuurlijke agenda van het algemeen bestuur.

	Onderwerpen voor beeldvorming en besluitvorming
1	Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (Breed)
2	Besluitvorming Regionale Energiestrategie
3	Water in de stad (o.a. afkoppeling, relatie stad en land, hergebruik van regenwater) (Leven de Dommel: sponswerking bebouwd gebied vergroten: in de praktijk en in gemeentelijke plannen)
4	Waterconservering in het gebied. Mogelijkheden infiltratie RWZI water en 'werk met werk maken' (Leven de Dommel: Water vasthouden en slim sturen in het landelijk gebied in het hoofdsysteem en in de haarvaten)
5	Waterbeheerprogramma en Stroomgebiedbeheerplan (o.a. KRW en Omgevingswet)
6	Omgevingswet en Waterschapsverordening
7	Burgerparticipatie (in relatie tot gebiedsaanpak, Omgevingswet, dienstverlening)
8	Communicatievisie
9	Belastingherziening
10	Landbouwtransitie

DEEL 1

PROGRAMMA'S

2. Actieplan Leven-de-Dommel

2.1. Wat vloeit voort uit het Bestuursprogramma 2019-2023 en heeft consequenties voor de Beleidsbegroting 2020

Omgaan met klimaatverandering

Een van de thema's uit het bestuursprogramma betreft Omgaan met klimaatverandering. Met het programma Leven-de-Dommel wordt invulling gegeven aan dit thema uit het bestuursprogramma.

2.2. Doelen

In 2016 en 2018 waren er perioden van extreme wateroverlast en extreme droogte. Samen met de streek onderzocht het waterschap hoe hiermee beter kan worden omgegaan. Dit heeft geresulteerd in het Actieplan Leven-de-Dommel. Een actualisatie van dit Actieplan - het Actieplan Leven-de-Dommel 1.1. - is op 3 juli 2019 door het algemeen bestuur vastgesteld. De looptijd van het Actieplan Leven-de-Dommel 1.1. is gelijkgesteld aan die van de bestuursperiode.

De ervaringen en lessen vanuit de wateroverlast van juni 2016 en de droogte van zomer 2018 maken duidelijk dat uitvoering van het Actieplan Leven-de-Dommel cruciaal is om voorbereid te zijn op de gevolgen van klimaatveranderingen. De ambitie is dat het waterschap zichtbaar en samen met het gebied streeft naar een robuust, veerkrachtig en slim stuurbaar watersysteem dat tegen een stootje kan in droge en natte periodes. De kansen en financiële mogelijkheden vanuit Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (hierna genoemd DPRA) en andere subsidiemogelijkheden zal het waterschap optimaal benutten om te komen tot een toekomstbestendig waterbeheer voor landbouw, natuur, bedrijven en bewoners.

2.3. Prestaties

Het Actieplan Leven-de-Dommel 1.1. bestaat uit zeven clusters van acties.

De zeven clusters zijn in volgorde van prioriteit:

1. Water vasthouden en slim sturen in het landelijk gebied: in het hoofdsysteem én in de haarvaten.
2. Sponswerking bebouwd gebied vergroten: in de praktijk en in gemeentelijke plannen.
3. Samen met gebiedspartners werken aan het juiste gebruik op de juiste plek: op perceelsniveau en beekniveau met onderhoud, beheer, projecten, beleid en innovatie.
4. Risicogestuurd maaibeheer: concreet maaiplan opstellen voor elke watergang met een duidelijk doel, bijbehorende boodschap en advies aan derden.
5. Onttrekkingen van grond- en oppervlaktewater (o.a. voor beregening): samen met gebiedspartners in het nieuwe verbrede strategisch (grond)wateroverleg het beleid en de communicatie verbeteren.
6. Waterverdeling: onderzoek naar mogelijkheden voor keuzes en verbetering van de sturing van water in tijden van wateroverlast en droogte.
7. Bodem als spons: versterken van de rol als aanjager van bodemverbeteringsprojecten.

Integrale aanpak

Wat de stresstesten van juni 2016 (wateroverlast) en de zomer van 2018 (droogte) duidelijk hebben gemaakt, is dat er in deze situaties van te veel en te weinig water nu alleen maar verliezers zijn. Zowel de landbouw, natuur als het bebouwde gebied hebben zowel in 2016 als in 2018 in ons gebied veel schade ondervonden. Dat is een situatie die ongewenst is. Juist de voor Midden-Brabant zo karakteristieke verwevenheid tussen bebouwing, landbouw en natuur is de kans om slim te verbinden. Dit vereist een integrale aanpak van alle acties in dit actieplan. Het indelen in verschillende clusters van maatregelen helpt om overzicht te krijgen en prioriteiten te stellen, maar in alle gevallen is een integrale aanpak en afweging de basis van ons handelen in en met de streek.

In de onderstaande tabellen zijn de resultaten per cluster van maatregelen benoemd.

Cluster	SMART Doel	Resultaat 2020
<p>Water vasthouden en slim sturen in het landelijk gebied in het hoofdsysteem én in de haarvaten.</p>	<p>Voor 100% van de A-watergangen is inzichtelijk hoe slim gestuurd kan worden d.m.v. combinatie van BOS, automatisering stuwen en inzet bestaande waterbergingsgebieden en in 10% van deze A-watergangen zijn één of meer maatregelen uitgevoerd.</p>	<p>BOS Peelrijt gereed. Perceelwijzer is uitgebreid met generieke functie om gebiedsgerichte communicatie op te stellen. Toename waterconserverende maatregelen.</p>
	<p>Alle grondgebruikers met maatregelen in haarvaten hebben de mogelijkheid om vrijblijvend advies van het waterschap te krijgen hoe te handelen met weersextremen.</p>	
	<p>De sponswerking van het landelijk gebied is aantoonbaar toegenomen. Met name in de haarvaten van het watersysteem door het uitvoeren van (waterconserverende) maatregelen die ook helpen om wateroverlast te beperken.</p>	
<p>Sponswerking bebouwd gebied vergroten: in de praktijk en in gemeentelijke plannen.</p>	<p>In 70% van onze gemeenten zijn klimaatstresstesten vertaald in een klimaatagenda en verankerd in gemeentelijk beleid.</p>	<p>In 100% van gemeenten zijn stresstesten gedaan. 2 klimaatbuffers ingericht. Toename 8 ha herstel grondwateraanvulling stedelijk gebied.</p>
	<p>In samenwerking met betrokken partijen zijn aan de randen van bebouwd gebied zeker 10 klimaatbuffers ingericht waarmee overtollig stedelijk water kan infiltreren of worden gebruikt voor andere functies (en kan hiermee een oplossing zijn voor knelpuntlocatie zomerpiekbuien).</p>	
	<p>Herstel grondwateraanvulling stedelijk gebied. Het oppervlak waarin (met bijdrage van het waterschap):</p>	

Cluster	SMART Doel	Resultaat 2020
<p>Samen met gebiedspartners werken aan het juiste gebruik op de juiste plek: op perceelsniveau en beekniveau met onderhoud, beheer, projecten, beleid en innovatie.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • verhard oppervlak is afgekoppeld met een infiltratievoorziening van 15 mm berging, of: • ontharden verhard oppervlak naar halfontharding / groen met infiltratie. <p>Alle kritische plekken in watersysteem (A-watergangen) zijn aangepakt / hebben een Plan van Aanpak waardoor het beekdal klimaatrobuuster is voor alle gebruikers.</p> <p>Er zijn zeker 8 klimaatbuffers in het landelijk gebied ingericht voor zowel opvang van extreem veel afvoer ter voorkoming van wateroverlast, als ook het optimaliseren van infiltratie ter voorkoming van droogte.</p> <p>25% van het aantal bekende knelpuntlocaties als gevolg van interactie afstromend hemelwater met oppervlaktewater tijdens zomerpiekbuien, hebben een plan van aanpak en worden opgepakt.</p>	<p>Inrichting van 3 klimaatbuffers en aanpak 2 knelpuntlocaties.</p>
<p>Risicogestuurd maaibeheer: concreet opstellen voor elk watergang met een duidelijk doel, bijbehorende boodschap en advies aan derden.</p>	<p>100% van de A-watergangen heeft een stuw- en maaibeheerplan dat naast het reguliere beheer 2 aanvullende beheersscenario's kent (droogte / overtollig water).</p>	<p>Risicogestuurd maaibeheer is gestart, dit wordt meegenomen als input voor het op te stellen maaibestek voor 2021.</p>

Cluster	SMART Doel	Resultaat 2020
<p>Onttrekkingen van grond- en oppervlaktewatersysteem (o.a. berekening) samen met gebiedspartners in het nieuwe verbrede strategisch (grond)wateroverleg het beleid en de communicatie verbeteren.</p>	<p>Er is beleid dat zich richt op maximaal infiltreren van regenwater naar het grondwater en het streven naar een efficiënt (grond)watergebruik en -verdeling.</p>	<p>Visie voor grondwater opstellen in het kader van samen werken aan een toekomstbestendige grondwater-voorraad.</p>
<p>Waterverdeling: onderzoek naar mogelijkheden voor keuzes en verbetering van de sturing van water in tijden van wateroverlast en droogte.</p>	<p>We hebben inzicht voor een concreet gebied hoe een klimaatrobust watersysteem er uit ziet, hoe het in samenhang (dagelijks) functioneert in perioden van te veel en te weinig water. Om daarmee invulling te kunnen geven aan de ruimtelijke opgaven waar wij als waterschap voor komen te staan samen met onze gemeenten, de provincie en de partners in de streek.</p>	<p>Opstart van extra gebiedsproces, náást lopende gebiedsprocessen Someren en Cranendonck.</p>
<p>Bodem als spons: versterken van de rol van aanjager bodemverbeteringsprojecten.</p>	<p>Versterken van de rol van aanjager van bodemverbeteringsprojecten.</p>	<p>Toename</p> <ul style="list-style-type: none"> - aantal projecten waarin Dommel participeert; - hoeveelheid bokashi.

2.4. Middelen (exploitatie en investeringen)

Exploitatie Leven de Dommel (bedragen * € 1.000)

Omschrijving	Begroting 2020	Beleidsplan 2019-2023	Begroting 2019 na wijziging	Rekening 2018
Lasten				
Rentelasten	0	73	7	0
Afschrijvingen	1	100	13	0
Goederen en diensten	1.153	553	845	107
Subtotaal Lasten	1.154	726	865	107
Subtotaal Baten	0	0	0	0
Totaal Nettolasten	1.154	726	865	107

Toelichting verschil Beleidsbegroting 2020 t.o.v. Beleidsplan 2019-2023

- Kapitaallasten lager door vertraging in de oplevering van projecten.
- Goederen en diensten hoger doordat de financiële middelen voor acties met betrekking tot sponswerking in de exploitatie zijn opgenomen. Oorspronkelijk was hiervoor € 1,5 mln. als investeringsuitgaven opgenomen in Leven-de-Dommel. Daarnaast was voor de jaren 2019 en 2020 € 360.000 per jaar in de exploitatie van Beleidsveld Waterketen opgenomen conform besluit bij de vaststelling van de Beleidsbegroting 2019. In de Beleidsbegroting 2020 is hiervoor nu € 600.000 geraamd als exploitatielasten Leven-de-Dommel.

Investerings

Leven-de-Dommel (*€ 1.000)	Realisatie	2019	2020	2021	2022	2023	2024 e.v.	Totaal	Totaal Beleidsplan
<i>Resultaten 2019-2023</i>									
Uitgaven	€ 294	€ 2.045	€ 5.710	€ 3.279	€ 56	€ 0		€ 11.385	€ 13.082
Inkomsten	-€ 210	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0		-€ 210	-€ 210
Saldo	€ 84	€ 2.045	€ 5.710	€ 3.279	€ 56	€ 0	€ 0	€ 11.174	€ 12.872
<i>Resultaten 2024 en verder</i>									
Uitgaven	€ 0	€ 0	€ 101	€ 256	€ 314	€ 323	€ 175	€ 1.170	€ 1.170
Inkomsten	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Saldo	€ 0	€ 0	€ 101	€ 256	€ 314	€ 323	€ 175	€ 1.170	€ 1.170
Totaal per jaar	€ 84	€ 2.045	€ 5.812	€ 3.536	€ 370	€ 323	€ 175	€ 12.344	€ 14.042

Toelichting verschil Beleidsbegroting 2020 t.o.v. Beleidsplan 2019-2023

Oorspronkelijk was voor acties met betrekking tot sponswerking € 1,5 mln. als investeringsuitgaven opgenomen in Leven-de-Dommel. De financiële middelen hiervoor worden nu in de komende jaren als exploitatielasten begroot. Daarnaast zijn kleine bedragen overgeheveld naar het investeringsprogramma Beleidsveld Watersysteem omdat maatregelen voor Leven-de-Dommel meegenomen worden in de daar reeds geplande projecten.

2.5. Kansen / risico's en getroffen beheersmaatregelen

Verwachtingen stuurbaar watersysteem

Verschillende beelden over een stuurbaar watersysteem geven uiteenlopende verwachtingen over de maatregelen voor stuurbaarheid in het watersysteem. Extra aandacht zal uitgaan naar de communicatie over de verschillende vormen en effecten van stuurbaarheid.

Bij de voorbereiding van het automatiseren van stuwen wordt gestuurd op effectiviteit. Het bestuur zal meegenomen worden in de keuzes die er zijn voor de mate van automatiseren en het effect dat er mee beoogd wordt.

DHZ

Voor het actieprogramma kan subsidie vanuit het Deltaplan Hoge Zandgronden toegepast worden.

3. Dienstverlening - Waterpartner

3.1. Wat vloeit voort uit het Bestuursprogramma 2019-2023 en heeft consequenties voor de Beleidsbegroting 2020

Met en voor het gebied

In het bestuursprogramma 2019-2023 is opgenomen het punt werken 'met en voor het gebied'. We zijn een toegankelijk en gastvrij waterschap dat burgerbetrokkenheid hoog in het vaandel heeft staan, in de lijn van de komende Omgevingswet. Meer dan voorheen gaan we actief het gebied in. We zoeken de samenwerking met inwoners en bedrijven en kiezen samen de meest geschikte vorm van de participatie.

In het voorjaar wordt een bijeenkomst met het bestuur gepland om te bekijken hoe we invulling kunnen geven aan burgerparticipatie. Vanuit het programma wordt hier aan meegewerkt.

3.2. Doelen

Het programma richt zich op de doelen die bereikt moeten worden in het kader van dienstverlening en die gericht zijn op de klant = partner. Met 'klant' bedoelen we in eerste instantie de externe klant, dat is ten slotte voor wie we het doen. We zien al onze gebruikers, dus alle inwoners, bedrijven, belangenorganisaties en samenwerkingspartners in ons gebied als klant. Om deze klanten goed van dienst te kunnen zijn is het noodzakelijk dat we intern goed samenwerken. Dit betekent dat medewerkers die niet direct klantcontact hebben ook een belangrijke bijdrage leveren aan een goede dienstverlening. Dit programma richt zich daarom op alle medewerkers van waterschap De Dommel en legt met name de focus op hoe wij ons gedragen richting onze klanten en daarmee een verandering in onze houding, gedrag en vaardigheden.

Voor de komende periode voorzien we een aantal concrete ontwikkelpunten voor de organisatie die door het kernteam zullen worden opgepakt en/of worden geagendeerd. Deze hebben we verkend op basis van het door Twynstra en Gudde ontwikkelde programmasturingsmodel dat uitgaat van een bovenliggende strategische doelstelling en verbeterdoelen die noodzakelijk zijn om van situatie A naar B te komen. Vervolgens zijn die verbeterdoelen vertaald in SMART-doelen en inspanningen om het bereiken van die SMART-doelen mogelijk te maken. Hierbij hebben we de ambitie vertaald in de volgende percentages: 100% van de medewerkers *weet of is zich bewust van* de klantbehoefte etc. (bewust onbekwaam) en 70-80% van de medewerkers *heeft de vaardigheden en past dit toe* (bewust bekwaam).

We zetten in op de volgende verbeterdoelen:

- Beter identificeren en kennen van onze klanten;
- Cultuur (houding en gedrag), de klant meer zien en behandelen als waterpartner;
- Efficiëntere en effectievere informatie en communicatie;
- Beter aanpassingsvermogen, blijven leren en ontwikkelen.

3.3. Prestaties

Om deze verbeterdoelen te behalen zijn er inspanningen geformuleerd. In 2020 worden de meeste inspanningen uitgevoerd. Er zal in het voorjaar en najaar worden gerapporteerd hoe ver we zijn met het halen van de vier hoofd verbeterdoelen.

Voorbeelden van maatregelen:

- Collega's gaan met elkaar aan de slag met houding en gedrag op grond van echte vraagstukken uit de praktijk.
- Implementatie zaakgericht werken met Djuma.
- E-formulieren.
- Verdere klantgerichte inrichting website.
- Inrichten dat we feedback van klanten nog beter benutten.
- Gebruik van duidelijke taal.

3.4. Middelen (exploitatie en investeringen)

Exploitatie Dienstverlening-Waterpartner (bedragen * € 1.000)

Omschrijving	Begroting 2020	Beleidsplan 2019-2023	Begroting 2019 na wijziging	Rekening 2018
Lasten Goederen en diensten	125	95	190	0
Subtotaal Lasten	125	95	190	0
Subtotaal Baten	0	0	0	0
Totaal Nettolasten	125	95	190	0

Toelichting verschil Beleidsbegroting 2020 t.o.v. Beleidsplan 2019-2023

Bij het opstellen van het beleidsplan waren nog niet alle maatregelen zoals nu opgenomen. Dit omdat de opdracht voor de programma Dienstverlening-Waterpartner pas gereed was in december 2018. Een aantal van de maatregelen was al voorzien en de kosten van deze maatregelen zijn overgeheveld naar het programma.

Investeringen

Dienstverlening – Waterpartner (* € 1.000)	2019	2020	2021	2022	2023	Totaal	Totaal Beleidsplan
<i>Resultaten 2019-2023</i>							
Uitgaven	€ 45	€ 746	€ 0	€ 0	€ 0	€ 791	€ 809
Inkomsten	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Saldo per jaar	€ 45	€ 746	€ 0	€ 0	€ 0	€ 791	€ 809

Toelichting verschil Beleidsbegroting 2020 t.o.v. Beleidsplan 2019-2023

De investering (ca. € 800.000) betreft de software voor het zaakgericht werken (Djuma).

3.5. Kansen / risico's en getroffen beheersmaatregelen

In het programmaplan dat is opgesteld voor het programma Dienstverlening-Waterpartner is expliciet stil gestaan bij de programmasturing. Programmatisch werken houdt per definitie in dat er wordt gemonitord en wordt bijgestuurd om te zorgen dat de gewenste doelen worden behaald.

DEEL 2

BELEIDSVELDEN

4. Watersysteem

Het beleidsveld Watersysteem omvat de inrichting, beheer en onderhoud van watersystemen, vergunningverlening en handhaving, Keur en beleid, innovatie en strategie met betrekking tot watersysteembeheer.

4.1. Wat vloeit voort uit het Bestuursprogramma 2019-2023 en heeft consequenties voor de Beleidsbegroting 2020

Onderwerp	Uitvoering	Wanneer
Integrale aanpak / Uitgangspunten bij keuzes		Afspraken vastleggen in WBP-5
Integrale afwegingen, geen scheiding keten –systeem, bebouwd gebied-landelijk gebied	Geen onderscheid maken tussen watersysteem en waterketen. Geen scheiding tussen bebouwd en landelijk gebied in plannen en beleid. O.a. via verbreed WKC en LDD. Relatie Stad en Platteland (strategische agenda 2020).	2020
Integrale afweging over eventuele bovennormatieve inspanningen	We maken een integrale afweging en brengen de meerkosten in beeld. Bij 1ste voorbeeld een uniforme aanpak voor volgende casussen ontwikkelen.	2020
Respect voor huidig gebruik	Dit is een criterium/uitgangspunt. We maken expliciet wat hier onder verstaan wordt (en wat niet).	2020
Juist gebruik op juiste plek peil volgt teelt, waar het kan functie volgt peil, waar het moet	Hoofdlijn is 'peil volgt teelt waar het kan en functie volgt peil waar het moet'. Eerst een BOT sessie met DB: hoe pakken we dit aan in DB en AB vanuit casuïstiek. Keuze pilotgebied.	BOT-sessie DB eind 2019/begin 2020
Behoud en versterking cultuurhistorische en landschappelijke waarden als dragers van watersysteem	Voorbeelden in projecten en initiatieven derden hoe ver waterschap wil gaan in het versterken.	doorlopend
Waterconservering / grondwater		
Vasthouden, voeden, vertragen, afvoeren	BOT sessie DB (combineren met klimaatbuffers). Waterconservering in het gebied (strategische agenda 2020).	2020
Klimaatbuffers op hoger gelegen gronden	Samen met vasthouden.	2020
Bergingsgebieden aanleggen	Via LDD .	2020 e.v.
Toekomstbestendiger grondwatervoorraad	Wat is ons handelingsperspectief en wat kunnen we aan andere partijen vragen. Start met sessie DB. Uitkomsten laten landen in traject WBP5. Deelname Breed bestuurlijk overleg Grondwater in Brabant.	2020

Herstel sponswerking in de stad en vermindering overstorten in stad	In bezoekernde gemeenten door DB meenemen. Relatie Stad en Platteland (strategische agenda 2020). Via LDD en via Kalisto.	2020
KRW maatregelen 2027		
Uitkomst verkenningen en planning tot 2027	Besluitvorming in 2020 zodat resultaten kunnen landen in afspraken SGBP en WBP5.	2020
Terugdringen medicijnresten, nieuwe stoffen etc. en prioritering op basis van doelmatigheid + ecologische waarden in gebied	Nieuwe visie zuiveren.	2e helft 2020 vaststellen
Natuurontwikkeling en biodiversiteit		
Hydrologische randvoorwaarden in Natura 2000 gebieden, EVZ, beekdalen, natuurvriendelijke oevers, natte natuurparels	Opgave WBP4. Lopend traject.	2020
Verbetering biodiversiteit	Ambitie/visie biodiversiteit met DB/AB in 2019. Focus op: rol van overheid in ons gebied en onze eigen mogelijkheden als waterschap.	Uitrol 2020
Gebiedsgericht /participatie/ communicatie		
Meer aandacht watereducatie, waterbewustzijn gericht	BOT sessie DB en beeldvorming AB in 2019.	visie 2020 en start uitwerking 2020
Meer dan voorheen gaan we actief het gebied in	Om werkwijze en impact te kunnen bepalen is een brede scan nodig van ons hele gebied (zowel qua onderwerp als qua regionale spreiding/partners). Met behulp van de Verkenningen.	Eind 2019 en 2020
Kiezen samen de meest geschikte vorm van de participatie	Themabijeenkomst Participatie.	januari 2020 daarna uitrol
Wij faciliteren het proces met kennis, advies, blauwe diensten en overige gebiedsgerichte prikkels	Bewoners, bedrijven, boeren en natuurbeheerders helpen elkaar om op gebiedsniveau elke druppel vast te houden, te benutten of te infiltreren. Samen met themabijeenkomst participatie.	januari 2020 daarna uitrol
Landbouwtransitie		
Met sector op zoek naar nieuwe oplossingen voor watervraagstukken / toekomst landbouw	Landbouwtransitie, eerste verkenning in 2019. Op strategische agenda 2020.	Visie/ambitie 2020 Uitwerking 2020 ev
Ecosysteemdiensten als toevoeging op verdienmodel	Idem	

Klimaat / energie		
Klimaatpositief waterschap	BOT sessie in DB in 2019 en vervolgens naar AB.	2020
Breed MVO-beleid		
RES		
Gebruik eigen biogas		
Kostenbewustzijn vergroten		
Belastingen	Belastingtraject volgt eigen planning.	
Afkoppelsubsidies	Zie ook sponswerking stad. In bezoekernde gemeenten door DB meenemen.	

Het opstellen van de strategieën en visies is opgenomen in de begroting. De uitwerking van de ambities in maatregelen of acties is niet vertaald in de begroting.

4.2. Doelen

WBP-doel	Resultaten 2020
<i>Droge voeten</i>	
In 2020 is 100% van de regionale keringen op orde conform de norm	Voorbereiding van 5e van de 5 locaties (Sint Oedenrode). Aanvullend op de opgaven voor regionale keringen zal in 2021 inzicht in de stand van zaken mbt de overige keringen gegeven worden. Indien nodig wordt budget geprogrammeerd in 2022-2027.
Het watersysteem voldoet in 2021 voor 100% aan de provinciale normen voor wateroverlast, conform het huidige klimaatscenario (2015).	Check uit bedrijfsvergelijking. In 2018 is uit de watersysteemtoets gebleken dat zich nieuwe knelpunten manifesteren. Deze worden in 2020 meegenomen in het WBP-5 traject.
In 2021 is duidelijk welke gebieden met een groot maatschappelijk belang een hoger beschermingsniveau vragen.	Indien er in 2020 mogelijk sprake is van extra boven normatieve inspanningen dan maken we een integrale afweging en brengen keuzes en consequenties in beeld.
<i>Natuurlijk water</i>	
Maatregelen en beheer zijn door het waterschap zodanig uitgevoerd dat in 2027 ecologisch herstel mogelijk is conform de eisen vanuit de Kaderrichtlijn water.	Conform het WBP-4 hebben we eind 2021 onderzocht en in beeld waar op trajecten zonder herinrichtings-opgave met behulp van het optimaliseren van beheer er een bijdrage geleverd kan worden aan de KRW-doelen. In 2020 wordt de inventarisatie gestart.
De hydrologische randvoorwaarden voor ecologisch herstel zijn in 2021 verbeterd conform de afspraken uit SGBP2 en N2000.	Realisatie KRW staat opgenomen onder paragraaf 4.3 inrichtingsopgaves watersysteem.
Als we in 2021 terugkijken mag het niet zo zijn dat de ecologische kwaliteit en biodiversiteit achteruit zijn gegaan. Dat voorkomen we door nieuwe allianties en door aangepast beheer en onderhoud.	Eind 2019 wordt het actieplan Biodiversiteit WDD geëvalueerd en aanbevelingen voor vervolg gedaan. In 2020 worden de aanbevelingen (ten tijde van begroting nog niet bekend) uit de evaluatie 2019 en uit de sessies met DB/AB opgepakt.

<i>Voldoende water</i>	
In 2021 is - conform het Deltaprogramma - voor alle gebruikers duidelijk wat ze in normale en droge perioden aan grond- en oppervlaktewater mogen verwachten.	In 2020 wordt zichtbaar gemaakt in welke gebieden we ten gevolge van projecten of gebiedsprocessen het grond- en oppervlaktewater hebben beschouwd en indien nodig gewijzigd. Dit is gekoppeld aan de N2000/PAS projecten.
Binnen de uitwerking van de integrale GGOR vormt in 2021 waterconservering een speerpunt omdat dit altijd goed is voor alle functies in het gebied.	Opgenomen als onderdeel van het actieplan Leven-de-Dommel.
In 2021 zijn de grootste knelpunten, komende uit het GGOR-proces, voor de gebruiksfunctie landbouw in het Boven Dommelgebied opgelost (haalbaar en betaalbaar).	In 2020 worden vanuit diverse gebiedsprocessen keuzes voor knelpunten voorgelegd via de projectplanprocedures.
In 2021 heeft het waterschap alle inspanningen verricht die voortvloeien uit Natura2000/PAS.	De te treffen PAS-maatregelen (veelal interne maatregelen in het natuurgebied) worden uitgevoerd voor juli 2021. De tijdigheid wordt met name beïnvloed door de doorlooptijd van gerechtelijke procedures.
In 2021 is voldaan aan de afspraken uit het SGBP2 voor het herstel van Natte Natuurparels.	Realisatie KRW inclusief herstel NNP's staat opgenomen onder paragraaf 4.3 inrichtingsopgaves watersysteem.
Met onze inspanningen geven we mede invulling aan de toezeggingen die we hebben gedaan in Deltaplan Hoge Zandgronden.	Kosteneffectieve maatregelen uit regionaal bod DHZ uitgevoerd voor volgens planning.
<i>Schoon water</i>	
Het beheren van strategische sedimentvangers heeft in 2021 gezorgd voor een verdere reductie van de grootschalige verontreiniging met zware metalen.	In 2020 wordt de voorbereiding getroffen voor het baggeren van de sedimentvanger de Klotputten in de Dommel te Eindhoven.
Het waterschap heeft in 2021 andere partners betrokken in de aanpak van zware metalen en bestrijdingsmiddelen.	De partners zijn bekend en allen aangesproken.
De intensievere samenwerking met Vlaanderen resulteert in 2021 in schoner water voor de Tongelreep en Boven Dommel.	In 2019 stellen we een koersdocument/strategie vast met het bestuur. In 2020 wordt de uitkomst van de koers gestart voor al het grensoverschrijdend water en werken we naar de vastgestelde ambities en te behalen effecten.
<i>Mooi water</i>	
In 2021 is binnen projecten, beheer en onderhoud en initiatieven van derden aantoonbaar invulling gegeven aan Mooi Water. Dit richt zich op de esthetische waarde, sociale waarden, belevingswaarde en (cultuur)historische waarden van water. Daarmee is mooi water verankerd in ons werk.	In projecten, beheer en onderhoud en initiatieven van derden wordt aantoonbaar invulling gegeven aan Mooi Water.

4.3. Prestaties

Prestaties realisatie watersysteem

Prestatie Aantal				Totaal 2019-2023	Totaal 2019-2023
Bestuurlijk Afspraak-code	Eenheid	Begroting 2020	Beleidsplan 2020	Begroting 2020	Beleidsplan
54 Aanleg waterberging	hectare	100	100	125	125
57 GGOR Topgebieden (NNP)	hectare	145	145	3.779	3.779
56 Integrale GGOR	hectare	-	-	300	300
207 Inrichten NNB	hectare	12	12	1.198	1.198
55 Regionale keringen op orde	kilometer	1	1,1	4,7	4,7
61 Inrichting waterlopen	kilometer	10,3	12,6	98	83
65 Opheffen visbarrières	stuks	3	3	39	39
66 Venherstel	stuks	-	-	0	0
58 Sanering slibvang	stuks	-	-	0	0
203 Overig (onderzoek, PM)	stuks	1	1	3	3

Toelichting:

In bovenstaande tabel staan de prestaties voor het begrotingsjaar 2020 alsmede de totale bestuursperiode weergegeven.

Toelichting verschil Beleidsbegroting 2020 t.o.v. Beleidsplan 2019-2023

Inrichten waterlopen 2,3 km lager dan Beleidsplan, omdat prestaties door initiatieven derden vertragen. Deze initiatieven worden opgenomen in het realisatieprogramma op het moment dat de ideeën vanuit initiatiefnemers concreet genoeg worden.

Daarnaast zijn er meer initiatieven van derden in voorbereiding welke niet leiden tot prestaties in beleidsplanperiode 2019-2023. Door externe planvorming worden ca. 15 initiatiefnemers begeleid voor in totaal:

- Inrichten waterlopen: 13 km
- GGOR Topgebieden: 1.000 ha

Verder zijn er kansen om tussen de 15-30 kilometer aan EVZ te realiseren in de periode 2020-2023 (in de overgang van WBP-4 naar WBP-5). Hier is 1,5 fte voor nodig. In samenwerking met de provincie wordt deze met de versnellingsopgave voor natuur gecombineerd. Hiervoor is vanuit de provincie extra fte beschikbaar. Het waterschap zal de helft aan capaciteit aanbieden om de EVZ te versnellen. Deze kosten van € 80.000 per jaar gedurende 5 jaar komen ten laste van de investeringen. In bovenstaande prestatieraming is voorzichtigheidshalve 15 kilometer aan extra prestaties opgenomen in de beleidsplanperiode.

Prestaties Beleid en Innovatie

De belangrijkste prestaties van Beleid zijn opgenomen in het schema voor de bestuursovereenkomst en volgt uit de voorbereidingen voor het WBP-5.

Voor Innovatie zetten we actief in op verhogen van het waterbewustzijn. We onderzoeken de toepassing van "Nudging" (waterbewustzijn handelen via de Waterschijf van vijf of een "plastic battle") en het meten door burgers ("citizen science").

Nieuwe vraagstukken zoals medicijnresten en plastics in het water benaderen op nieuwe manieren door de inzet van kunst, design en wetenschap en in nauwe samenwerking met onderwijsinstellingen zoals de Design Academy Eindhoven, TU Eindhoven en Wetsus Leeuwarden.

Het denken en werken in ecosystemen (bedrijven, overheden, onderwijs, etc in samenhang met natuurlijke ecosystemen) moet helpen om nieuwe oplossingen en nieuwe samenwerkingen te vinden. Voorbeelden zijn de Embassy of Water en de Odyssey-hackathon in het voorjaar van 2020.

Biomimicry, ofwel leren van oplossingen uit de natuur, gebruiken we voor optimalisaties en betere resultaten. Het onderwerp bodem leent zich daarvoor bijzonder goed.

De problematiek van blauwalgen in stadswateren proberen we aan te pakken met bijvoorbeeld vortextechnologie en biologisch baggeren.

4.4. Middelen (exploitatie en investeringen)

Exploitatie Watersysteem (bedragen * € 1.000)

Omschrijving		Begroting 2020	Beleidsplan 2019-2023	Begroting 2019 na wijziging	Rekening 2018
Lasten	Rentelasten	2.887	2.750	2.612	2.447
	Afschrijvingen	4.775	4.679	4.399	4.172
	Personeelslasten	75	75	89	70
	Goederen en diensten	19.604	20.383	17.725	20.594
Subtotaal Lasten		27.340	27.887	24.825	27.283
Baten	Opbrengsten van derden	150	185	175	515
	Bijdragen	245	0	0	243
Subtotaal Baten		395	185	175	758
Totaal Nettolasten		26.945	27.702	24.650	26.525

Toelichting verschil Beleidsbegroting 2020 t.o.v. Beleidsplan 2019-2023

- Kapitaallasten hoger door rente grondbank en omdat er een project naar verwachting eerder afgerond wordt dan voorzien in het Beleidsplan.
- Goederen en diensten lager (ca. € 0,8 mln.), belangrijkste verschillen:
 - o Bijdrage HWBP lager (€ 900.000);
 - o Kosten Beleid & innovatie watersysteem hoger (€ 190.000) waarvoor een bijdrage ontvangen wordt.
- Bijdragen hoger door DHZ-subsidies Beleid & Innovatie watersysteem en Externe Planvorming.

Investerings

Watersysteem (*€ 1.000)	Realisatie	2019	2020	2021	2022	2023	2024 e.v.	Totaal	Totaal Beleidsplan
<i>Resultaten 2019-2023</i>									
Uitgaven Inrichtingsopgaven	€ 19.487	€ 12.552	€ 20.613	€ 20.496	€ 13.429	€ 9.730		€ 96.337	€ 93.263
Uitgaven overig Watersysteem	€ 2.806	€ 4.883	€ 5.021	€ 3.552	€ 5.294	€ 4.939		€ 26.494	€ 25.293
Totaal Uitgaven	€ 22.293	€ 17.435	€ 25.633	€ 24.049	€ 18.723	€ 14.668		€ 122.831	€ 118.556
Inkomsten Inrichtingsopgaven	€ -7.126	€ -3.521	€ -10.619	€ -16.888	€ -8.274	€ -4.214		€ -50.643	€ -48.218
Inkomsten overig Watersysteem	€ -551	€ -180	€ -2.486	€ -980	€ 0	€ 0		€ -4.196	€ -3.747
Totaal Inkomsten	€ -7.677	€ -3.701	€ -13.105	€ -17.867	€ -8.274	€ -4.214		€ -54.839	€ -51.964
Saldo	€ 14.616	€ 13.734	€ 12.528	€ 6.181	€ 10.449	€ 10.454		€ 67.993	€ 66.592
<i>Resultaten 2024 en verder</i>									
Uitgaven Inrichtingsopgaven	€ 353	-€ 3.062	-€ 5.314	€ 406	€ 4.981	€ 7.802	€ 17.651	€ 22.787	€ 23.342
Uitgaven overig Watersysteem	€ 340	€ 639	€ 884	€ 1.327	€ 1.138	€ 474	€ 1.749	€ 6.551	€ 4.794
Totaal Uitgaven	€ 693	€ -2.422	€ -4.431	€ 1.734	€ 6.120	€ 8.276	€ 19.400	€ 29.338	€ 28.136
Inkomsten Inrichtingsopgaven	€ 0	€ 1.777	€ 3.120	€ 2.630	€ -3.788	€ -7.113	€ -7.163	€ -10.538	€ -10.533
Inkomsten overig Watersysteem	€ 0	€ -24	€ -284	€ -344	€ -744	€ -212	€ -92	€ -1.700	€ -840
Totaal Inkomsten	€ 0	€ 1.753	€ 2.836	€ 2.286	€ -4.532	€ -7.325	€ -7.255	€ -12.238	€ -11.373
Saldo	€ 693	€ -669	€ -1.595	€ 4.019	€ 1.588	€ 950	€ 12.145	€ 17.101	€ 16.763
Totaal per jaar	€ 15.308	€ 13.065	€ 10.934	€ 10.201	€ 12.037	€ 11.404	€ 12.145	€ 85.093	€ 83.355

Toelichting verschil Beleidsbegroting 2020 t.o.v. Beleidsplan 2019-2023

Uit de screening van de projecten zijn enkele wijzigingen doorgevoerd in het investeringsprogramma Watersysteem. De investeringsuitgaven zijn hierdoor zowel totaal als in de bestuursperiode hoger dan in het Beleidsplan.

Bij overig Watersysteem (Externe Planvorming) betreft dit twee nieuwe initiatieven die momenteel in de verkenningsfase zitten en waar bestuurlijke besluitvorming voor moet plaatsvinden. In de Beleidsbegroting 2020 is hier al rekening mee gehouden.

Voor de inrichtingsopgaven is een kleine verschuiving te zien van Leven-de-Dommel naar dit beleidsveld, omdat maatregelen voor LDD in geplande projecten meegenomen worden. De investeringsbedragen schuiven dan ook mee. Daarnaast is een kleine verschuiving te zien van uitgaven van 2024 en verder naar de Beleidsplanperiode.

4.5. Kansen / risico's en getroffen beheersmaatregelen

Tempo en planning initiatieven derden

Voor de initiatieven van derden zijn we afhankelijk van het tempo en planning van de initiatiefnemers. Dit betekent dat voor ca. 7 km herinrichten watergangen we risico's lopen dat de middelen later uitgegeven en de prestaties later opgeleverd worden.

Procedures

In 2020 zijn er volgens planning 11 projectplannen in procedure. De kans op inspraak en beroep zijn aanwezig. Eventuele procedures bij de RvS zijn onzeker in de tijd en betekenen dat middelen en prestaties doorgeschoven zullen worden.

PFAS in grond en baggerspecie

In geheel Nederland is gebleken dat de stofgroep PFAS in bepaalde mate wordt aangetroffen in grond en baggerspecie. Deze stoffen zijn aangemerkt als Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS) en hebben mogelijk risico's voor het milieu. Omdat er nog geen normen zijn vastgesteld voor PFAS, ontstonden er landelijk problemen met de afzet van grond en baggerspecie. Om stagnatie in bouwprojecten en waterschapsbeheertaken (o.a. baggeren) te beperken is door het Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen een tijdelijk handelingskader PFAS ontwikkeld (juli 2019). In 2020 wordt een definitief handelingskader verwacht. Mogelijk heeft de toekomstige wet- en regelgeving met betrekking tot PFAS invloed op de kosten van onderhoudsbaggerwerken en inrichtingsprojecten met grondverzet, doordat onderzoekskosten en afzetkosten van grond en baggerspecie hoger worden.

5. Waterketen

Het beleidsveld Waterketen omvat de bouw, beheer en onderhoud van de zuiveringstechnische werken, de beheersing van lozingen en beleid, innovatie en strategie met betrekking tot zuiveringsbeheer.

5.1. Wat vloeit voort uit het Bestuursprogramma 2019-2023 en heeft consequenties voor de Beleidsbegroting 2020

Schoon water voor iedereen

De KRW-ambities – hoogte van de doelen – staan niet ter discussie. Onze ambitie is dat de afvalwaterketen in 2027 geen knelpunt vormt in het bereiken van de ecologische doelstellingen van het ontvangende oppervlaktewater. Daarbij werken we continu en innovatief aan verbetering van het resultaat. Door de samenwerking in de waterketen (doelmatig waterbeheer) werken we aan het verlagen van maatschappelijke kosten. Bij de aanpak van medicijnresten gaan we er vanuit dat naast bronaanpak ook 'end of pipe'-maatregelen op de zuiveringen nodig zullen zijn. We ontwikkelen een aanpak voor het terugdringen van medicijnresten, nieuwe opkomende stoffen en andere microverontreinigingen, door een nadere prioriteitsstelling van zuiveringen op basis van ecologische waarden in het gebied en doelmatigheid. Een grote maatschappelijke uitdaging waar we voor staan.

5.2. Doelen

Voor de RWZI's Eindhoven en Tilburg (Energiefabriek Tilburg) staan de komende jaren grote verbeter- en onderhoudsinvesteringen op het programma. De uitvoering van maatregelen voor deze installaties is voorzien in de 3^e KRW-periode (2021-2027). Naast capaciteitsuitbreiding om groei in het aanbod van afvalwater op te vangen speelt ook de verdergaande aanpak van nutriënten, de aanpak van nieuwe stoffen en de verwaarding van het afvalwater. In de uitwerking van de vastgestelde Toekomstvisie RWZI's 2030 is inmiddels verder verkend in hoeverre en op welke wijze deze maatregelen op de twee grootste zuiveringen (Eindhoven en Tilburg) te combineren zijn en welke keuzes dat nu vraagt.

Dit zal in 2020 verder worden uitgewerkt en de hieruit volgende realisatieprojecten zullen worden voorbereid. Hierbij werken we zoveel mogelijk op adaptieve wijze stap voor stap aan realisatie van de KRW doelstellingen in 2027 en geven tevens invulling aan onze ambities om onze taak uit te voeren met oog voor onze omgeving (circulariteit, duurzaamheid en maatschappelijke meerwaarde).

Bij de uitwerking maken we zo goed mogelijk gebruik van synergiemogelijkheden tussen capaciteitsuitbreiding, verbetermaatregelen en onderhoudsmaatregelen.

Het Waterbeheerplan loopt tot 2021. Omdat het Beleidsplan loopt tot 2023, is het doel voor 2023 aangegeven in lijn met de huidige koers.

WBP-doel	Resultaten 2020
<i>Schoon water</i>	
In 2027 willen we de waterlopen van de KRW op orde hebben volgens de huidige KRW-systematiek. Als tussendoel voor 2021 willen we dat algemene ecologie-ondersteunende stoffen (zoals stikstof, fosfaat en zuurstof) in minimaal 70% van de KRW-waterlopen tenminste de klasse "matig" scoren.	In 2020 wordt bezien of alle lopende en te nemen maatregelen voldoende zijn voor het tussendoel in 2021.
Voor de risico's van "nieuwe" stoffen (zoals medicijnresten) in het milieu zijn, met partners, mogelijke oplossingsrichtingen en kosteneffectieve maatregelen verkend. En hoe we hier vanaf 2021 invulling aan geven. We hebben met partners één proefproject uitgevoerd gericht op het terugdringen van de belasting naar het milieu.	Verwijdering van medicijnresten vraagt grote investeringen en ook hoge exploitatielasten. Die zijn zodanig hoog dat een aanvullende studie in 2020 plaatsvindt met inachtneming van de (tussen)resultaten die in de (proef)praktijk in Nederland en in het buitenland worden bereikt. Het algemeen bestuur zal bij de bevindingen en keuzes nadrukkelijk worden betrokken.

5.3. Prestaties

De komende bestuursperiode is voor de waterketen een aantal maatregelen voorzien:

Maatregelen voor Schoon water en de KRW:

- Het ophogen van de nabezinktanks op de zuivering Eindhoven is gestart in 2019 en zal in 2020 worden afgerond. Uit de evaluatie van de wateroverlast in 2016 bleek dat er bij hoge waterstanden een risico is tot slibuitspoeling. Om dit weg te nemen worden de nabezinktanks verhoogd. Hiermee wordt tegelijk deels de benodigde capaciteitsuitbreiding en prestatieverbetering voor stikstofverwijdering gerealiseerd.
- In samenwerking met de tien op de zuivering Eindhoven aangesloten gemeenten is een gezamenlijk investeringsprogramma opgesteld om de afvalwaterketen van de regio Eindhoven te verbeteren zodat de doelen van de Kaderrichtlijn Water (schoon water, gezonde ecologie) kunnen worden behaald (Kallisto). De eerste innovatieve maatregel is, om piekmissies van ammonium (bij hevige regenbuien) te voorkomen door het aanbrengen van extra beluchting in de zogenaamde middenring van de zuivering. De uitvoering is voorzien voor 2020-2021. De kosten worden gedeeld met de betrokken gemeenten.
- Naast deze maatregel wordt ook de totale beluchtingscapaciteit van de RWZI Eindhoven uitgebreid, waarmee capaciteitsuitbreiding, prestatieverbetering en onderhoudsmaatregelen zo veel als mogelijk worden gecombineerd. Om de impact van de hogere aanbod van afvalwater op de slibverwerking Mierlo en de sliblijn in beeld te brengen wordt een strategiestudie uitgevoerd.
- Een tweede innovatieve maatregel die is voorgenomen in het kader van het gezamenlijke investeringsprogramma met de gemeenten in de regio Eindhoven, is de aanleg van een 2e en 3e station voor oppervlaktewaterbeluchting in de Dommel. In 2016/2017 is een eerste station direct bovenstrooms de zuivering gerealiseerd. De uitvoering van het 2^e en 3^e station is voorzien in de periode 2020-2023.
- Voor de overige zuiveringsclusters binnen ons gebied is de afspraak om in 2021 duidelijk te hebben welke maatregelen getroffen moeten om negatieve effecten van pieklozingen op de waterkwaliteit te beperken.
- Er vindt een vervolgstudie plaats naar de maatschappelijke (financiële) aspecten van poederkooldosering teneinde medicijnresten en microverontreinigingen te

verwijderen. Het voornemen is om als eerste poederkool in een pilot toe te passen op de als hotspot benoemde zuivering Eindhoven. Tevens zullen andere opties worden onderzocht en beproefd.

- Voor de KRW is het nodig te komen tot een verdergaande nutriëntenverwijdering (fosfaat en nitraat). Bij een viertal van onze zuiveringen zijn al maatregelen genomen. Deze bestuursperiode zal ook worden gestart met de voorbereidingen op de zuivering Eindhoven.
- Voor de RWZI Tilburg wordt aanpassing en onderhoud van de beluchting voorbereid om hier de capaciteit te vergroten en zuiveringsprestaties te verbeteren.
- Voor de RWZI Boxtel wordt aanpassing voorbereid om een prestatieverbetering (voor nutriënten) te combineren met benodigde onderhoudsinvesteringen.

Hiernaast zijn er andere relevante sporen:

- Voor nieuwe stoffen werken we verder aan bronaanpak en dragen we als pilot bij aan realisatie van een Pharmafilter bij het Catharinaziekenhuis.
- In samenwerking met alle waterschappen, drinkwaterbedrijven, Rijkswaterstaat, Vereniging van Rivierwaterbedrijven (RIWA) Maas en het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat geven we vervolg aan de succesvolle samenwerking in de Schone MaaswaterKeten. Hiermee wordt gezamenlijk op basis van kennis, inzicht verkregen om een goed handelingsperspectief te ontwikkelen voor de Maas met focus op microverontreinigingen.

Maatregelen voor Duurzaamheid: Verwaarding, klimaat en energie

- Voor alle RWZI's voeren we onderzoek uit naar emissies van broeikasgassen en reductiemaatregelen (lachgas, CO₂ en waar relevant methaan).
- Voor de productie van PHA (bioplastic) wordt gestart met bouw van een demo-installatie voor de productie van PHA uit zuiveringsslib (samen met 4 andere waterschappen en 2 bedrijven op de locatie Dordrecht).
- De mogelijkheden voor toepassing van aquathermie worden in samenwerking met lokale partners op een aantal plaatsen verkend.
- In Boxtel zijn we partner in realisatie van DKA2.0 (De Kleine Aarde) met gescheiden waterstromen; aan dit project is OP-Zuid subsidie toegekend.
- In samenwerking met onze omgeving blijven we zoeken naar proeftuinen voor decentrale sanitatie zoals Koningshoeve/Biopolus.
- Voor de Energiefabriek Tilburg worden de resultaten van een lopende studie naar afzetmogelijkheden van biogas vertaald naar consequenties voor aanpassingen van de Energiefabriek.

Werkeenheden doelmatig waterketen, samen werken aan water

Alle gemeenten in ons beheersgebied, Brabant Water en de waterschappen zijn actief in de drie werkeenheden 'Doelmatige Waterketen, samen werken aan water' (werkeenheden Meijerij, Hart van Brabant en Waterportaal Zuidoost Brabant). De verwachting is dat de ambities op het verlagen van de kosten, verbeteren van de kwaliteit en verminderen van de kwetsbaarheid van de waterketen in iedere werkeenheden worden gehaald. De ambities worden per jaar geconcretiseerd in een jaarprogramma met projecten en activiteiten. De uitvoering van het jaarprogramma 2019 loopt in de drie werkeenheden op schema. Medio januari/februari 2020 wordt in het bestuurlijk overleg per werkeenheden verantwoording afgelegd over de resultaten van 2019 en het jaarprogramma van 2020 vastgesteld. Het budget in 2020 is in lijn met het budget in 2019. Iedere partij draagt bij in capaciteit en budget.

Maatregelen voor Instandhouden RWZI/Slib:

- Op RWZI Eindhoven gaan in 2022/2023 grote vervangingsinvesteringen plaatsvinden van de geurbestrijding en vele mechanische en civiele onderdelen. RWZI Eindhoven is

eind jaren negentig van de vorige eeuw grootschalig verbouwd en de mechanische onderdelen zijn nu aan vervanging toe.

- Vanuit verschillende invalshoeken, benodigde capaciteit, aanpak nutriënten, aanpak nieuwe stoffen, verwaarding afvalwater en onderhoud, is het nodig om de komende jaren maatregelen te treffen op onze twee grootste zuiveringen Eindhoven en Tilburg. In 2019 zijn bestuurlijk, op basis van de toekomstverkenning, strategische keuzes gemaakt voor de RWZI's Eindhoven en Tilburg. In 2020 worden deze plannen verder uitgewerkt.
- De strategiestudie Boxtel is in de afrondende fase. De uitvoering van de benodigde maatregelen (o.a. aanpassen beluchting) worden meegenomen in de vervangingsinvesteringen voor RWZI Boxtel die na 2023 worden opgeleverd.

Maatregelen voor Instandhouden transportstelsel:

- Voor Riool Zuid vindt groot onderhoud plaats en in 2020 worden de voorbereidingen vervolgd voor een deel een nieuw tracé vanwege de verbreding van de A67.
- Rioolgemaal Aalst wordt aangepast om de benodigde capaciteit te realiseren. Verder worden 25 rioolgemaal gereviseerd tot en met 2023. In 2020 staan Budel, Spoordonk en Haaren voor renovatie op het programma.

Activiteitenbesluit en plancijfers

In 2020 voldoen we voor alle RWZI's aan de gestelde eisen in het landelijke Activiteitenbesluit. Ook aan onze eigen aanvullende plancijfers (KRW) willen we voldoen. Kanttekening daarbij is dat er voor de RWZI/cluster Eindhoven maatregelen lopen om de piekoverschrijdingen (ammonium) tegen te gaan (Kallisto). Bij stevige buien vinden tot de realisatie van de maatregelen nog overschrijdingen plaats. Op de parameters N, P, NH4 vindt in tabelvorm in de P&C-cyclus rapportage plaats voor alle RWZI's.

Slib

Slib is een hoge kostenpost en het is daarom zaak de slibafvoer naar SNB zoveel mogelijk te beperken. Vanaf het tweede kwartaal van 2020 is het de bedoeling dat er geen slib meer rechtstreeks van de Slibverwerkingsinstallatie Mierlo (SVI) naar SNB (Slibverwerking Noord-Brabant) wordt gereden. Tot die tijd kan dat niet volledig vanwege een hogere gasproductie dan verwacht. Er lopen daarom maatregelen om de verwerkingscapaciteit te vergroten. Alle interne slib van het waterschap wordt na realisatie daarvan eerst op de Energiefabriek Tilburg behandeld.

5.4. Middelen (exploitatie en investeringen)

Exploitatie Waterketen (bedragen * € 1.000)

Omschrijving		Begroting 2020	Beleidsplan 2019-2023	Begroting 2019 na wijziging	Rekening 2018
Lasten	Rentelasten	5.690	5.877	5.899	5.845
	Afschrijvingen	12.952	13.484	12.961	12.376
	Personeelslasten	100	102	100	51
	Goederen en diensten	23.195	21.765	22.212	24.382
	Nagekomen lasten voorgaande jaren	0	0	0	263
Subtotaal Lasten		41.937	41.228	41.172	42.918
Baten	Opbrengsten van derden	1.592	1.304	853	591
	Bijdragen	239	262	270	135
Subtotaal Baten		1.830	1.566	1.122	725
Totaal Nettolasten		40.107	39.662	40.049	42.192

Toelichting verschil Beleidsbegroting 2020 t.o.v. Beleidsplan 2019-2023

- Kapitaallasten zijn lager vooral als gevolg van het later afsluiten van het project Optimaliseren Energiefabriek. Een aantal werkzaamheden wordt, doordat de aanbesteding meer tijd kost en door de levertijd van bepaalde onderdelen, naar verwachting medio 2020 afgerond.
- Goederen en diensten hoger (ca. € 1,4 mln.), belangrijkste verschillen:
 - o Hogere kosten slibverwerking SNB € 1.083.000
 - o Kosten in verband met bestrijding Legionella € 108.000
 - o Hogere kosten onderhoud in verband met veiligheid en compliance € 140.000.
- Opbrengsten van derden hoger door meer afzet biogas en meer opbrengsten HBE's (hernieuwbare brandstof eenheden).

Investeringen

Doelen Waterketen (* € 1.000)	Realisatie	2019	2020	2021	2022	2023	2024 e.v.	Totaal	Totaal Beleidsplan
<i>Resultaten 2019-2023</i>									
KRW	€ 1.770	€ 2.658	€ 5.664	€ 9.164	€ 10.439	€ 1.635		€ 31.330	€ 31.344
Instandhouden RWZI/Slib	€ 80	€ 1.419	€ 5.917	€ 14.298	€ 35.959	€ 8.694		€ 66.367	€ 55.860
Instandhouden transport	€ 1.540	€ 5.708	€ 4.896	€ 6.007	€ 15.941	€ 613		€ 34.706	€ 35.350
Duurzaamheid	€ 7.900	€ 2.126	€ 4.073	€ 1.967	€ 650			€ 16.716	€ 16.700
Overig (Tennet)		€ 188	€ 365	€ 1.197	€ 158			€ 1.908	
Resultaten 2019-2023	€ 11.290	€ 12.099	€ 20.915	€ 32.633	€ 63.147	€ 10.942		€ 151.026	€ 139.254
<i>Resultaten 2024 en verder</i>									
KRW			€ 4.553	€ 18.597	€ 15.655	€ 28.018	€ 41.237	€ 108.061	€ 83.700
Instandhouden RWZI/Slib						€ 4.714	€ 11.428	€ 16.142	€ 56.580
Instandhouden transport							€ 9.192	€ 9.192	€ 4.530
Resultaten 2024 en verder			€ 4.553	€ 18.597	€ 15.655	€ 32.733	€ 61.857	€ 133.395	€ 144.810
Totaal per jaar	€ 11.290	€ 12.099	€ 25.468	€ 51.231	€ 78.802	€ 43.675	€ 61.857	€ 284.422	€ 284.064

Toelichting verschil Beleidsbegroting 2020 t.o.v. Beleidsplan 2019-2023

De projecten zijn gescreend vanuit de toekomstvisie en de daaruit voortkomende plannen. Dit heeft tot verschuivingen binnen het investeringsprogramma geleid. De geraamde investeringsuitgaven voor de Waterketen zijn zowel in het Beleidsplan 2019-2023 als de Beleidsbegroting 2020 € 284 mln. (tot en met 2027).

In de bestuursperiode 2019-2023 (is programmaperiode) worden de uitgaven, op basis van de geactualiseerde ramingen voor de Beleidsbegroting 2020, naar verwachting ca. € 11,8 mln. hoger. Dit komt doordat in deze periode de vervangingsinvesteringen voor het instandhouden van met name RWZI Tilburg naar voren zijn gehaald. Bij verbeterinvesteringen worden vervangingen en vernieuwingen meegenomen (met oog op synergie).

Ten opzichte van het Beleidsplan is er ook een verschuiving zichtbaar tussen de verschillende doelen. Ook dit heeft te maken met de hierboven genoemde reden. Vervangingen in combinatie met vernieuwingen zijn beschouwd als resultaten in het kader van voldoen aan de KRW omdat ze gezamenlijk in 1 project worden opgepakt. Zoals in het Beleidsplan ook al is aangegeven zit er in de investeringen voor latere jaren nog onzekerheid. Daarnaast zijn de verschillen in de investeringsuitgaven van de verschillende jaren groot, met een piek in het jaar 2022. De komende periode wordt gestart met de gefaseerde feitelijke invulling van extra capaciteit om de investeringen voor de komende 5 tot 10 jaar te kunnen realiseren zoals toegelicht in het Beleidsplan. Bij de Voorjaarsnota 2021 worden de investeringsramingen aangepast aan de meest actuele gegevens op dat moment.

Op dit moment is er geen programmaruimte. Eventuele tegenvallers in het programma moeten gecompenseerd worden door lagere uitvoeringskosten bij lopende en toekomstige projecten of door keuzes om anders of niet uit te voeren.

Op basis van de screening van de projecten en dit nieuwe overzicht wordt aan het AB toestemming gevraagd om in de bestuursperiode 2019-2023 (€ 11,8 mln.) meer uit te geven omdat er zaken naar voren gehaald zijn. De uitgaven voor de resultaten 2024 en verder zijn met hetzelfde bedrag verlaagd.

5.5. Kansen / risico's en getroffen beheersmaatregelen

Naarmate de verwachte einddata van projecten verder weg liggen wordt de onzekerheidsmarge voor realisatie groter (tijd en geld). Bepalende factoren voor de realisatie zijn vooral de beschikbaarheid op de markt van aannemers en de beschikbaarheid van gekwalificeerd personeel. Een georganiseerde strategische personeelsplanning is noodzakelijk. Die is gemaakt voor 2020 en verder en vereist slagvaardig handelen bij het vergaren van de juiste personele capaciteit en kwaliteit. Bij de beschikbaarheid van de markt speelt de aanbesteding een belangrijke factor. Ook hier is slagvaardig handelen een vereiste. Niet alleen voor het verkrijgen van voldoende aanbiedingen, maar ook voor het zorgen van een goede marktprijs.

6. Bestuur en Bedrijfsvoering

Het beleidsveld Bestuur en Bedrijfsvoering omvat bestuur en externe communicatie, heffing en invordering, opstellen WaterBeheerProgramma en de ondersteuning die betrekking heeft op de totale bedrijfsvoering van de organisatie.

6.1. Wat vloeit voort uit het Bestuursprogramma 2019-2023 en heeft consequenties voor de Beleidsbegroting 2020

Kostenbewust

Kostenbewust handelen is voor iedereen die bij De Dommel werkt, van groot belang. In de bedrijfsvoering wordt met name gekeken naar mogelijkheden om nog efficiënter te werken, bijvoorbeeld met inzet van ICT of door vereenvoudiging van werkprocessen. Daarnaast zal in de externe communicatie extra aandacht worden besteed aan kostenbewustzijn, door inwoners, bedrijven, gemeenten informatie te geven over kostenbesparende maatregelen.

Duurzaam handelen

In 2020 wordt het MVO-beleid van het Waterschap verder uitgewerkt. Het gaat om duurzaam aanbesteden, duurzaam inkopen, vergroten van duurzame mobiliteit en om duurzame inzetbaarheid van medewerkers. Het waterschap handelt vanzelfsprekend conform de verschillende afspraken die de Unie op landelijk niveau gemaakt heeft (o.a. vermindering energieverbruik, duurzaam inkopen, klimaatakkoord). Duurzaam handelen betreft daarnaast ook het personeelsbeleid, en het bevorderen van biodiversiteit. In de loop van 2020 wordt aan het Algemeen Bestuur een beleidsnotitie voorgelegd met uitgangspunten en concrete maatregelen voor de jaren na 2020.

Bestuurlijke vernieuwing

Begin 2020 zal de werkgroep Bestuurlijke Vernieuwing (gevormd uit het Algemeen Bestuur) een advies formuleren aan het Algemeen Bestuur over nadere invulling van bestuurlijke vernieuwing. Onderwerpen als informatievoorziening, bevoegdhedenverdeling tussen Algemeen en Dagelijks Bestuur, effecten van burgerparticipatie op bestuurlijke besluitvorming zullen zeker deel uit maken van dit advies.

6.2. Doelen

Naast bovenstaande doelen uit het Bestuursprogramma, behoren alle randvoorwaarden om tot een goede uitvoering van onze waterdoelen te komen, tot de doelen van dit Beleidsveld zoals: voldoende en kwalitatief goed personeel, een geborgde veiligheid en arbeidsomstandigheden, een goede communicatie zowel extern als intern en een geborgde informatieveiligheid. Ook het maken van het Waterbeheerprogramma zelf. Een speciale doelstelling is de Omgevingswet die op 1 januari 2021 in werking treedt.

6.3. Prestaties

Omgevingswet

De omgevingswet treedt op 1 januari 2021 in werking. De wet biedt een kader voor integraal en gebiedsgericht werken, waarbij we er als overheden voor zorgen dat initiatiefnemers in de fysieke leefomgeving worden ondersteund. De wet geldt voor alle overheden en zorgt ervoor dat de manier van werken van de verschillende overheden op

elkaar aansluiten. De wet verplicht om integraal te denken en te handelen en om onderling visies, plannen en regelgeving af te stemmen.

Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen treden samen op in het implementatietraject, dat doorloopt tot 2029. De doelstellingen van de omgevingswet sluiten aan op de in ons Waterbeheerplan ingezette koers naar samenwerking, gebruiker centraal en gebiedsgerichte aanpak. De doelstellingen van de omgevingswet komen ook herkenbaar terug in het Bestuursprogramma. Binnen de Programma's Dienstverlening-Waterpartner en Leven-de-Dommel wordt hieraan invulling gegeven. Komende tijd zullen deze doelstellingen ook een vertaling krijgen in ons nieuwe instrumentarium. We werken daarbij nauw samen met Waterschappen Aa en Maas en Brabantse Delta. De strategische en bestuurlijke keuzes zullen bij de ontwikkeling van de verordening en het nieuwe waterbeheerprogramma aan de orde komen in het algemeen bestuur.

De volgende mijlpalen zijn van belang:

- a. Waterbeheerprogramma: per 1/1/2022 WBP-5 in de geest van de omgevingswet vastgesteld.
- b. Waterschapsverordening: per 1/1/2021 beleidsneutrale verordening, aangesloten op het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO).
- c. Projectbesluit: per 1/1/2021 vaststellen en publiceren projectbesluiten conform omgevingswet.
- d. Vergunningen: per 1/1/2021 in staat om vergunningaanvragen, meldingen en andere berichten te ontvangen vanuit het DSO-LV) Landelijke Voorziening).
- e. DSO: per 1/1/2021 regelbeheersysteem om projectbesluiten en waterschapsverordening met toepasbare regels te publiceren via landelijke voorziening DSO.

Waterbeheerprogramma (WBP-5)

Dit jaar wordt het nieuwe waterbeheerprogramma voorbereid met betrokkenheid van bestuur, inwoners, boeren, bedrijven, gemeenten en medewerkers. Daarmee wordt concreet vormgegeven aan (burger)participatie. Grote vraagstukken zijn de zorg voor voldoende (grond) water, inspelen op klimaatveranderingen, mogelijkheden van bijdrage van waterschap bij landbouwtransitie, bescherming van kwetsbare natuur, realiseren van de gewenste kwaliteit van het oppervlaktewater. Het waterbeheerprogramma moet enerzijds richting geven voor de komende jaren, en tegelijk ook zo flexibel zijn dat ingespeeld kan worden op actuele ontwikkelingen en vraagstukken. Zowel bij het opstellen van uitgangspunten en kaders van het WPB-5 als in het proces van tot standkoming van het plan is een belangrijke rol weggelegd voor het Algemeen Bestuur.

Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO)

In 2017 heeft het algemeen bestuur vastgesteld dat we samen met de omgeving bijdragen aan een duurzame regio.

De MVO-ambities die zijn vastgesteld zijn:

- een halvering van de CO₂-footprint in 2025;
- reductie methaan- en lachgasemissies (CH₄ en N₂O) bij een verantwoorde investering;
- stimulering van de energietransitie in de regio, waarbij gestreefd wordt naar een energieneutraal waterschap in 2025;
- stimulering van circulaire economie via de markt.

Daarnaast is er ook de MVO-ambitie:

- een duurzame inzetbaarheid van medewerkers.

Als gevolg van het klimaatakkoord van 2019 en het nieuwe bestuursprogramma is aanvulling/aanscherping van de MVO ambities uit 2017 gewenst. In de loop van 2020 wordt hierover met het algemeen bestuur van gedachten gewisseld. Met de ambities uit 2017 ligt het waterschap op koers. Energieneutraliteit kan mogelijk al in 2024 bereikt worden.

Regionale energie strategie (RES)

In het beheersgebied van Waterschap De Dommel zijn drie RES trajecten actief namelijk MRE, Noordoost Brabant en Hart van Brabant. In april 2019 heeft het Dagelijks Bestuur ingestemd met de verschillende startnotities. We moeten nog bepalen wat de positie is in de realisatie en uitvoering van de RES. In samenwerking met de Brabantse waterschappen en de Unie stellen we position papers op om hierin duidelijkheid te krijgen.

Het RES proces geeft een kans met de opgaven van het waterschap. De kunst is om op het regionale niveau duidelijke koppelingen te maken tussen de meerdere ruimtelijke opgaven zoals klimaatadaptatie, transitie stad en land, circulariteit, PAS etc. Als we vanuit de RES een integrale benadering kunnen bewerkstelligen, dan heeft dat een duidelijke meerwaarde voor alle partijen. Dit is echter niet vanzelfsprekend. Daarnaast is aquathermie een potentiële bron en oplossing voor het energievraagstuk. De verwachting is dat in het eerste kwartaal van 2020 per regio het bod ter consultatie wordt aangeboden aan de raden van de gemeenten en het algemeen bestuur van het waterschap. De colleges van B&W en het Dagelijks Bestuur van het waterschap zullen na consultatie besluiten over het bod wat aan het Rijk wordt aangeboden.

Strategische Personeelsplanning (SPP)

Enkel met de juiste medewerkers op de juiste plaats kan het werk van vandaag en (over)morgen gedaan worden. Daarom wordt een strategische personeelsplanning (SPP) opgesteld, waarbij beschikbare capaciteit, kennis en vaardigheden in relatie tot wat er van het waterschap nu en morgen gevraagd wordt, aan de orde komen. Met behulp van SPP kunnen we anticiperen op veranderingen in het werk, op uitstroom, op dreigende personeelstekorten. Door de flexibele inzet van medewerkers te vergroten, zorgen we ervoor dat het waterschap makkelijk kan reageren op nieuwe vraagstukken. Daarnaast wil het waterschap een aantrekkelijke werkgever zijn en blijven, zodat goed in vacatures voorzien kan worden en medewerkers met plezier hun werk doen.

Voor 2020 zijn er de volgende uitdagingen:

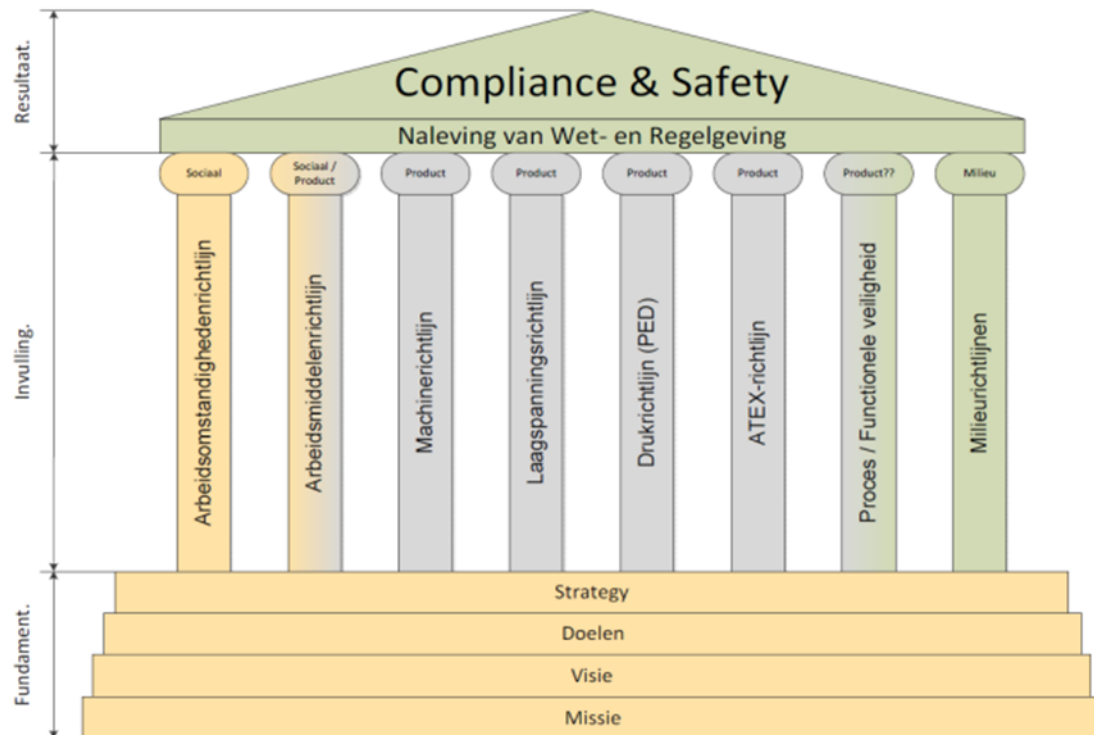
- Blijvend voorzien in vacatures van "schaarse" functies, zoals procestechnologen en informatieadviseurs.
- Realiseren van een grotere groep medewerkers die samenwerkingsprojecten in ons gebied kunnen begeleiden en organiseren.

Veiligheid

Het waterschap heeft het afgelopen jaar een aantal goede stappen gezet in relatie tot de (ARBO) veiligheid. Zo is er een start gemaakt met de implementatie van ATEX en NEN3140 en is er nagedacht over procedures om veiligheid op de juiste wijze te implementeren (denk aan werkvergunningen, veiligstellingsprocedures (LOTOTO) en het veiligheidsplan waterketen).

De wetgever stelt een aantal eisen omtrent (ARBO)veiligheid. Hierbij moet onder andere gedacht worden aan een aantal Europese- en technische richtlijnen en normen. Op deze richtlijnen is alertheid en continu actualiseren nodig.

In 2020 zorgen we voor implementatie van alle wijzigingen in wet - en regelgeving en van de veiligheidsafspraken in de dagelijkse praktijk. Dat betekent onder meer het verbeteren van de informatievoorziening aan de medewerkers, uitvoeren van risico analyse van bijzondere werkzaamheden en bij start van projecten expliciet nagaan hoe veiligheid geborgd is. De veiligheidssituatie op de zuiveringen moet eind 2020 volledig op orde zijn. Het gaat dan bijvoorbeeld om het werken met gevaarlijke stoffen, de machineveiligheid, veilig werken bij reparaties en onderhoud, toegankelijkheid van de zuivering voor derden. Daarnaast gaan we structureel elke melding van een (bijna) ongeval onderzoeken.

Het veiligheidssystem is te zien als een huis zoals in bovenstaande figuur wordt aangegeven. Een fundament met de visie en doelstellingen op het gebied van veiligheid. Als steunpilaren fungeren de diverse wettelijke richtlijnen op het gebied van arbeidsomstandigheden, technische richtlijnen en milieu. Het dak wordt gevormd door het resultaat: een veilige werkomgeving waarin we voldoen aan alle wetgeving.

Digitale transformatie

Digitale technologieën spelen een steeds grotere rol in het behalen van onze waterdoelen. Voorbeelden daarvan zijn de combinatie van allerlei data tot nieuwe informatie (datascience) en zelflerende systemen voor de zuivering. De digitale transformatie die plaats vindt, heeft effect op de hele samenleving, op hoe we met elkaar communiceren, op de dienstverlening, op wat we verwachten van de overheid. Werkwijzen, positionering en organisatie van het waterschap zullen onder invloed van digitale transformatie veranderen. Met behulp van digitale technieken en middelen kan het waterschap ook een bijdrage leveren aan oplossingen voor de vraagstukken van klimaatadaptatie, klimaatmitigatie en energietransitie. Wij stellen in 2020 een strategie digitale transformatie voor de komende jaren op met het gewenste ambitieniveau. Daarbij zal het waterschap vanzelfsprekend aansluiten bij de gezamenlijke visie van de waterschappen op onze dienstverlening (het DIGIkompas). In de strategie zal het zowel gaan over de mogelijkheden van digitale transformatie als over de risico's en dilemma's. We zijn steeds afhankelijker van goed functionerende ICT infrastructuur en dienstverlening en dat vraagt ook aandacht voor beveiliging.

Verbreed Water Kennis Centrum (WKC)

Een voorbeeld van de digitale transformatie bij de Dommel is het verbreed WKC. We gaan aan de slag met een integrale aanpak van vraagstukken door met informatieproducten, een combinatie van de juiste data en systemen, de organisatie van antwoorden te voorzien. We willen de draai maken naar data gedreven werken en starten een traject met Data science om onze data tot informatie te verwerken en onze beslissingen op basis van gecombineerde feiten te kunnen staven. Dit initiatief krijgt ook een zicht locatie in de

Dommel (vooral nog aan het Dommel café) om zichtbaar een verschil te maken voor onze organisatie.

Informatiebeveiliging

De steeds grotere afhankelijkheid van informatiesystemen en informatiestromen leidt tot voelbare risico's voor de continuïteit van waterschapsdienstverlening. Betrouwbare, beschikbare en correcte informatie is cruciaal voor de primaire processen en bedrijfsvoering van alle waterschappen. Na diverse incidenten rondom informatiebeveiliging bij overheidsorganisaties en de toenemende cybercrime heeft de Tweede Kamer en het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) de druk opgevoerd om maatregelen te nemen die de digitale veiligheid garanderen. Ook bij de waterschappen komt het belang voor dit onderwerp steeds meer naar voren. Alle betrokken overheidslagen (te weten Rijk/ZBO's, Provincies, Gemeenten en waterschappen) hebben zich gecommitteerd aan de Code voor Informatiebeveiliging per sector of overheidslaag, zoals BIWA (voor waterschappen) die in 2017 is geïmplementeerd.

Per 1 januari 2020 is de BIWA (Baseline Informatiebeveiliging Waterschappen) niet meer van toepassing maar is de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) voor de gehele overheid van kracht. Binnen de Unie van Waterschappen is afgesproken om het niveau van informatiebeveiliging te verhogen naar volwassenheidsniveau 4 waarbij een en ander wordt gecoördineerd via het Waterschapshuis (HWH). Dit betekent dat de komende tijd veel extra maatregelen nodig zijn in het systeem en de organisatie om hieraan te kunnen voldoen. We richten ons als eerste op de meest risicovolle aspecten en helpen de organisatie zo gaandeweg naar volwassenheidsniveau 4. Eind 2020 vindt de gezamenlijke BIO en audit AVG (Algemene Verordening Gegevensbescherming) plaats vanuit het HWH en daar doen wij ook aan mee.

Geodata Op Orde! (GOO!)

De kwaliteit van data is vanzelfsprekend belangrijk en door de Digitale transformatie essentieel geworden. We gaan door met GOO! (o.a. watergangen en sturingsdata staan op de planning). We breiden GOO! uit naar de waterketen en dynamische data in het watersysteem. Daardoor willen we op alle waterdata bepaalde bruikbare kwaliteit nastreven die actief beheerd wordt en geschikt is voor ons doel.

6.4. Middelen (exploitatie en investeringen)

Exploitatie Bestuur en bedrijfsvoering (bedragen * € 1.000)

Omschrijving		Begroting 2020	Beleidsplan 2019-2023	Begroting 2019 na wijziging	Rekening 2018
Lasten	Rentelasten	399	413	392	359
	Afschrijvingen	2.134	2.155	2.072	2.102
	Personeelslasten	39.098	38.755	36.514	33.879
	Goederen en diensten	17.158	17.195	16.005	14.362
	Toevoeging aan voorziening	80	80	265	68
	Onvoorzien	584	584	165	0
Subtotaal Lasten		59.453	59.182	55.413	50.769
Baten	Baten ivm salarissen/soc. Ist	1.006	902	949	1.102
	Opbrengsten van derden	3.245	3.324	3.655	3.824
	Bijdragen	169	169	443	234
	Geactiveerde uren	3.788	3.753	3.155	3.256
	Renteresultaat	2.275	879	1.180	992
	Dividuitkeringen	600	600	0	0
	Onttrekking aan voorziening	0	0	0	16
Subtotaal Baten		11.083	9.627	9.381	9.425
Totaal Nettolasten		48.370	49.556	46.032	41.344
	Waterschapsbelasting	112.949	113.003	108.620	106.584
	Kwijtschelding/oninbare waterschapsbel.	-977	-990	-952	-804
Totaal Waterschapsbelastingen		111.972	112.013	107.668	105.780
Totaal		-63.602	-62.458	-61.637	-64.435

Toelichting verschil Beleidsbegroting 2020 t.o.v. Beleidsplan 2019-2023

De personeelslasten zijn hoger maar daar staan ook hogere baten in verband met uitleen personeel tegenover en een hogere opbrengst geactiveerde uren.

Van de hogere personeelslasten is € 115.000 het gevolg van een hogere cao stijging dan waarmee gerekend is in het Beleidsplan 2019-2023.

Het renteresultaat is hoger. Door de lage rente op de kapitaalmarkt daalt onze rekenrente van 2,8% naar 2,5%, omdat de gemiddelde rente die betaald moet worden voor onze leningenportefeuille daalt. In de Beleidsbegroting 2020 is dit zichtbaar in een hoger renteresultaat. Dit renteresultaat wordt in 2020 verwerkt in de kapitaallasten door een lagere rente op onze activafinanciering.

Investerings

Bestuur en Bedrijfsvoering (*€ 1.000)	Realisatie	2019	2020	2021	2022	2023	Totaal	Totaal Beleidsplan
<i>Resultaten 2019-2023</i>								
Uitgaven ICT	€ 1.194	€ 703	€ 1.676	€ 1.494	€ 1.349	€ 1.155	€ 7.572	€ 7.576
Uitgaven overig	€ 329	€ 1.631	€ 2.491		€ 77	€ 165	€ 4.694	€ 5.153
Uitgaven totaal	€ 1.524	€ 2.334	€ 4.167	€ 1.494	€ 1.426	€ 1.320	€ 12.265	€ 12.729
Inkomsten overig	€ -5	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ -5	€ -5
Saldo per jaar	€ 1.518	€ 2.334	€ 4.167	€ 1.494	€ 1.426	€ 1.320	€ 12.260	€ 12.724

Toelichting verschil Beleidsbegroting 2020 t.o.v. Beleidsplan 2019-2023

Door de screening van de investeringsuitgaven Bestuur en Bedrijfsvoering zijn kleine wijzigingen aangebracht binnen het investeringsprogramma. Zo zijn de uitgaven overig lager door lagere kosten van de Verkiezingen 2019 en omdat geen investeringen nodig zijn voor de verhuur van de Rijksmonumenten Moerenburg.

6.5. Kansen/risico's en getroffen beheersmaatregelen

De risico's binnen het beleidsveld Bestuur en Bedrijfsvoering zijn als beperkt ingeschat.

7. Totaal Exploitatie en Investerings

Totaal middelen programma's en beleidsvelden (nettolasten exploitatie en investeringsuitgaven en –inkomsten) en belastingopbrengsten.

Exploitatie totaal

Exploitatie Totaal (bedragen * € 1.000)

Omschrijving		Begroting 2020	Beleidsplan 2019-2023	Begroting 2019 na wijziging	Rekening 2018
Lasten	Rentelasten	8.975	9.113	8.909	8.651
	Afschrijvingen	19.862	20.418	19.446	18.649
	Personeelslasten	39.273	38.932	36.703	34.001
	Goederen en diensten	61.235	59.991	56.976	59.445
	Toevoeging aan voorziening	80	80	265	68
	Onvoorzien	584	584	165	0
	Nagekomen lasten voorgaande jaren	0	0	0	263
	Scenario actieplan / omgevingscan	0	0	0	0
Subtotaal Lasten		130.009	129.118	122.465	121.077
Baten	Baten ivm salarissen/soc. Ist	1.006	902	949	1.102
	Opbrengsten van derden	4.987	4.813	4.683	4.930
	Bijdragen	652	431	712	611
	Geactiveerde uren	3.788	3.753	3.155	3.256
	Renteresultaat	2.275	879	1.180	992
	Dividenduitkeringen	600	600	0	0
	Onttrekking aan voorziening	0	0	0	16
Subtotaal Baten		13.308	11.378	10.679	10.908
Totaal Nettolasten		116.701	117.741	111.786	110.169
Waterschapsbelasting		112.949	113.003	108.620	106.584
Kwijtschelding/oninbare waterschapsbel.		-977	-990	-952	-804
Totaal Waterschapsbelastingen		111.972	112.013	107.668	105.780
Totaal		4.729	5.727	4.118	4.389

Investerings totaal

Totaal (*€ 1.000)		2019	2020	2021	2022	2023
Beleidsbegroting 2020	Uitgaven	32.268	59.890	84.262	106.363	68.262
	Inkomsten	-2.680	-12.763	-17.800	13.728	-11.540
	Netto	29.588	47.127	66.462	92.635	56.722
Beleidsplan 2019 - 2023	Uitgaven	33.900	75.179	72.145	72.457	98.665
	Inkomsten	-3.758	-13.378	-15.560	-12.395	-10.437
	Netto	30.142	61.801	56.585	60.062	88.228

8. Belastingen

8.1. Inleiding

In het Bestuursprogramma 2019-2023 “Bruggen bouwen met water voor nu en later” is onder de kop *Kostenbewust* het volgende opgenomen:

We staan als Waterschap De Dommel voor haalbare en betaalbare tarieven voor slimme duurzame investeringen in het watersysteem en de waterketen. We investeren nu om hogere schades in de toekomst voor alle gebruikers te voorkomen. We zien het als onze plicht om kostenbewust te handelen bij de te maken keuzes op korte, middellange en lange termijn. We stimuleren dan ook synergievoordelen vanuit samenwerking, innovatie en duurzaam ontwikkelen en beheren onze projecten strak.

De stijging van de belastingopbrengsten valt binnen de kaders van de meerjarenbegroting 2019-2023 zoals door het algemeen bestuur in november 2018 is vastgesteld in de beleidsbegroting 2019 (inflatie plus 2%).

In de Beleidsbegroting 2020 blijft de verhoging van de belastingopbrengsten in het jaar 2020 voor variant 1 en 2 voor de Zuiveringsheffing binnen het kader van inflatie plus 2%. Voor variant 1 geldt dit voor de gehele bestuursperiode. Voor variant 2 geldt dit niet, maar is het zuiveringstarief vanaf 2021 gelijkmatig verdeeld.

Op basis van de ontwikkeling van de kosten, de ontwikkeling in de taakreserves, met name de taakreserve Waterkwantiteit (Waterbeheer) en de verdeling van de kosten naar Kwaliteit (Zuiveren) en Kwantiteit (Waterbeheer) en de acties en maatregelen in het kader van de programma's Leven-de-Dommel en Dienstverlening-Waterpartner en de beleidsvelden Watersysteem, Waterketen en Bestuur en Bedrijfsvoering is een doorrekening gemaakt van de baten en lasten en de benodigde ontwikkeling van de eigen belastingopbrengsten.

Voor de exploitatiekosten is opnieuw gekozen voor een benadering waarbij de aandacht was gericht op het kritisch bezien welke activiteiten moeten worden uitgevoerd en het kritisch onderbouwen van de posten die benodigd zijn. Tevens zijn de investeringen gescreend op strikte noodzakelijkheid van het opvoeren van in het Beleidsplan geraamde en niet geraamde maatregelen en de vraag in hoeverre de uitgaven zijn aan te merken als een investering (levensduur verlengend, activum vervangend) of als regulier onderhoud. Dit betekent dat de Beleidsbegroting 2020 kan afwijken van de jaarschijf 2020 van het Beleidsplan 2019-2023.

Voor de investeringen is gekozen voor een benadering waarbij de nadruk ligt op realiteitswaarde van, zowel de doelrealisatie zoals is opgenomen in het Beleidsplan 2019-2023 en de bestuursprogramma, als de realisatie van de individuele projecten.

8.2. Uitgangspunten en randvoorwaarden tariefbepaling

8.2.1 Belastingopbrengsten

Als kader voor de ontwikkeling van de belastingopbrengsten geldt de geschetste ontwikkeling uit het Beleidsplan 2019-2023. In het Beleidsplan is aangegeven dat met de huidige plannen binnen het maximale kader gebleven wordt (inflatie+2%) dat door het algemeen bestuur is vastgesteld.

De belastingopbrengsten zijn zowel in de Beleidsbegroting 2020 als in het Beleidsplan 2019-2023 (jaarschijf 2020) ca. € 112 mln. Met de belastingopbrengsten 2020 blijven we binnen het kader van het Bestuursprogramma.

8.2.2 Tariefsbepaling

Als basis voor het bepalen van het tarief wordt uitgegaan van de ontwikkeling van de netto kosten en de omvang van de belastingeenheden op basis van:

- De exploitatiecijfers en investeringsvolumes voor 2019 (Jaareindeverwachting volgens de Bestuursrapportage 2019-2).
- De exploitatiekosten en investeringsvolumes voor 2020 en de ontwikkelingen in de exploitatiekosten voor latere jaren, zoals kapitaallasten, P-budget, reeds voorziene ontwikkelingen bij goederen en diensten (voorbeeld afschrijvingstermijn SNB).
- De geraamde heffingsgrondslagen voor de komende jaren met een doorkijk tot en met 2027.
- De ontwikkeling van de taakreserves Kwaliteit (Zuiveren) en Kwantiteit (Waterbeheer).

Bij het uiteindelijk bepalen van de tarieven 2020-2027 wordt rekening gehouden met de volgende (bestuurlijke) kaders:

- De verdeling van de belastingopbrengsten Watersysteem zijn per categorie conform de percentages zoals deze zijn vastgelegd in de nieuwe Kostentoedelingsverordening (vastgesteld in het AB van 3 oktober 2018).
- Bij de ontwikkeling van de tarieven wordt gestreefd naar het jaarlijks laten aansluiten van de belastingopbrengsten per categorie op de percentages van de kostentoedelingsverordening, zodat voorkomen wordt dat aan het einde van de planperiode een categorie gebonden reserve moet worden gevormd ter correctie van belastingopbrengsten in voorgaande jaren.
- De afbouw van de taakreserves Watersysteem en Zuiveringsheffing (Waterketen) vindt geleidelijk plaats en draagt bij aan de realisatie van een tariefsontwikkeling welke zich kenmerkt door stabiliteit en geleidelijkheid (geen jaarlijkse sprongen omhoog en omlaag). De afbouw wordt gezien voor de komende jaren met een doorkijk t/m 2027.
- De afbouw van de taakreserve geschiedt binnen vastgestelde kaders van de (onder)grens voor het weerstandsvermogen van Zuiveringsheffing (kwaliteit) en Watersysteemheffing (kwantiteit).

De ontwikkeling van de kosten en de omvang van de belastingeenheden, in combinatie met de verschillende kaders, heeft gevolgen voor de ontwikkeling van de onttrekkingen uit de taakreserves en de tarieven voor de jaren 2020 tot en met 2027. Deze gevolgen worden gepresenteerd in de tariefoverzichten en grafieken onder 8.5.

8.3. Heffingsgrondslagen

Tabel heffingsgrondslagen

Eenheden x 1.000	BB 2019	BB 2020	BLP2020	2021	2022	2023
Zuiveringsheffing						
-Aantal vervuilingseenheden	1.207,09	1.235,92	1.226,76	1.259,29	1.283,16	1.307,56
Watersysteemheffing						
-Hectares (ongebouwd)	84,965	80,700	85,623	80,700	80,700	80,700
-Hectares (natuur)	40,500	41,600	41,000	41,600	41,600	41,600
-WOZ-waarde(x€1mln.gebouwd)	127.693	136.002	128.970	140.082	142.883	145.741
-Woonruimten (ingezetenen)	393,3	399,1	391,4	405,1	411,2	417,4

In de Beleidsbegroting 2020 is sprake van een afwijking van de ontwikkeling van het aantal belastingeenheden ten opzichte van het Beleidsplan 2019-2023. De bijstelling (actualisatie) heeft verschillende redenen welke onderstaand zijn toegelicht:

1. WOZ Waarde: een stijging van + € 7.032.000.000 in BB2020 t.o.v. Beleidsplan 2019-2023. Deze laatste ging uit van WOZ waarde 2018 verhoogd met aangeleverde stijging vanuit de Waarderingskamer. Gemiddelde stijging toen +5,85%. WOZ waarde 2020 gaat uit van stijging +6,37% t.o.v. 2019. In 2021 WOZ waarde stijging +3%, jaren daarna jaarlijks +2%. Bij Beleidsplan 2019-2023 was het uitgangspunt in 2021 WOZ waarde stijging van +1%, jaren daarna jaarlijks +1%;
2. Zuiveringsheffing Meelifters (Brabant Water): m.i.v. 2020 jaarlijks verhoogd met +2,25% (1% acres + 1,25% vanuit jaarlijkse meeropbrengst vanuit bedrijvenonderzoek);
3. Watersysteemheffing ingezetenen: m.i.v. 2020 jaarlijks verhoogd met +1,5% acres;
4. Wegen: daling van -2.775 ha als gevolg van toepassing HR Arrest waarbij de oppervlakte van wegen slechts wordt bepaald door het verharde gedeelte van de weg;
5. Waterberging: daling van -423 ha als gevolg van nieuwe waterbergingsplannen en aanpassing legger in 2020.

8.4. Kostentoedeling en kostentoedelingsverordening

De onderstaande kostentoedelingspercentages worden gehanteerd:

Kostentoedelingspercentage	O.b.v. Wet Modernisering Waterschapsbestel
Ongebouwd	9,34%
Natuur	0,25%
Gebouwd	55,41%
Ingezetenen	35,00%

8.5. Tariefsontwikkeling

Het tariefvoorstel voor 2020 luidt als volgt:

Categorie	Heffingseenheid	BB 2020	BLP 2020	BB 2019
Ongebouwd	Per hectare	€ 54,89	€ 55,14	€ 50,47
	Per hectare wegen	€ 109,77	€ 110,28	€ 100,94
	Per hectare waterberging	€ 38,42	€ 38,60	€ 35,33
	Gemiddeld per hectare (incl. differentiatie waterberging 30% en wegen 100%)	€ 54,58	€ 54,71	€ 50,19
Natuur	Per hectare	€ 2,90	€ 2,90	€ 2,26
Gebouwd	% van de WOZ-waarde	0,02069%	0,02138%	0,02117%
Ingezetenen	Per woonruimte	€ 43,60	€ 43,60	€ 42,70
Zuiveringsheffing	Per vervuilingseenheid	€ 49,56	€ 50,40	€ 48,72
Verontreinigingsheffing	Per vervuilingseenheid	€ 49,56	€ 50,40	€ 48,72

In de tabel Waterschapsbelastingen op pagina 68 is te zien welk deel van de totale begrote belastingopbrengst van € 111.972.000 voor 2020 door de verschillende categorieën opgebracht wordt.

Vergelijking tariefsontwikkeling tarieven 2019 en 2020 (Basis: Beleidsbegroting 2019 en Beleidsbegroting 2020)

Vergelijking tariefsontwikkeling tarieven 2019 en 2020 (Basis: Beleidsbegroting 2019 en Beleidsbegroting 2020)

WOZ-
waarde

tarieven		Tarieven 2020 BB 2020	Tarieven 2019 BB 2019	% stijging	€ stijging
ongebouwd		54,58	50,19	8,75%	4,39
gebouwd		0,02069	0,02117	-2,25%	-0,00
ingezetenen		43,60	42,70	2,25%	0,90
verontreinigingsheffing / zuiveringsheffing		49,56	48,72	1,75%	0,84
Ongebouwd w aterberging (tariefsdifferentiatie +/- 30%)					
natuur		2,90	2,26	28,50%	0,64

Praktijkvoorbeelden (cf voorbeelden Waterschapspeil)		Tarieven 2020 BB 2020	Tarieven 2019 BB 2019	% stijging	€ stijging
Huurwoning eenpersoonshuishouden		93,16	91,42	1,90%	1,74
eigen huis van € 2 ton eenpersoonshuishouden		134,54	133,76	0,58%	0,78
eigen huis van € 5 ton eenpersoonshuishouden		196,61	197,27	-0,33%	-0,66
eigen huis met WOZ van € X; eenpersoonshuishouden	200.000	134,54	133,76	0,58%	0,78
Huurwoning meerpersoonshuishouden		192,28	188,86	1,81%	3,42
eigen huis van € 2 ton meerpersoonshuishouden		233,66	231,20	1,06%	2,46
eigen huis van € 5 ton meerpersoonshuishouden		295,73	294,71	0,35%	1,02
eigen huis met WOZ van € x meerpersoonshuishouden	200.000	233,66	231,20	1,06%	2,46
Groothandel 10 ve's. WOZ waarde € 2.400.000		992,16	995,28	-0,31%	-3,12
Metaalbedrijf 3 ve, WOZ-waarde 3 ton		210,75	209,67	0,52%	1,08
Metaalbedrijf 50 ve, WOZ-waarde 1 mln		2.684,90	2.647,70	1,40%	37,20
Metaalbedrijf 450 ve, WOZ-waarde 12 mln		24.784,80	24.464,40	1,31%	320,40
landbouw bedrijf 3 ve afvalwater, opstallen WOZ € 240.000 met 25 ha ongebouwd de grond		1.562,84	1.451,72	7,65%	111,12
landbouw bedrijf 3 ve afvalwater, opstallen WOZ € 240.000 met 25 ha ongebouwd de grond met woning WOZ € 260.000 en meerpersoonshuishouden		1.808,91	1.695,62	6,68%	113,29
natuurvereniging, eigenaar van 100 ha natuur		290,00	226,00	28,50%	64,00

Vergelijking tariefsontwikkeling tarieven 2020 (Basis: Beleidsplan 2019-2023 en Beleidsbegroting 2020)

Vergelijking tariefsontwikkeling tarieven 2020 (Basis: Beleidsplan 2019-2023 en Beleidsbegroting 2020)

WOZ-
waarde

tarieven		Tarieven 2020 BB 2020	Tarieven 2020 BLP 2019-2023	% stijging	€ stijging
ongebouwd		54,58	54,71	-0,25%	-0,13
gebouwd		0,02069	0,02138	-3,25%	0,00
ingezetenen		43,60	43,60	0,00%	0,00
verontreinigingsheffing / zuiveringsheffing		49,56	50,40	-1,75%	-0,84
Ongebouwd w aterberging (tariefsdifferentiatie +/- 30%)					
natuur		2,90	2,90	0,00%	0,00

Praktijkvoorbeelden (cf voorbeelden Waterschapspeil)		Tarieven 2020 BB 2020	Tarieven 2020 BLP 2019-2023	% stijging	€ stijging
Huurwoning eenpersoonshuishouden		93,16	94,00	-0,89%	-0,84
eigen huis van € 2 ton eenpersoonshuishouden		134,54	136,76	-1,62%	-2,22
eigen huis van € 5 ton eenpersoonshuishouden		196,61	200,90	-2,14%	-4,29
eigen huis met WOZ van € X; eenpersoonshuishouden	200.000	134,54	136,76	-1,62%	-2,22
Huurwoning meerpersoonshuishouden		192,28	194,80	-1,29%	-2,52
eigen huis van € 2 ton meerpersoonshuishouden		233,66	237,56	-1,64%	-3,90
eigen huis van € 5 ton meerpersoonshuishouden		295,73	301,70	-1,98%	-5,97
eigen huis met WOZ van € x meerpersoonshuishouden	200.000	233,66	237,56	-1,64%	-3,90
Groothandel 10 ve's. WOZ waarde € 2.400.000		992,16	1.017,12	-2,45%	-24,96
Metaalbedrijf 3 ve, WOZ-waarde 3 ton		210,75	215,34	-2,13%	-4,59
Metaalbedrijf 50 ve, WOZ-waarde 1 mln		2.684,90	2.733,80	-1,79%	-48,90
Metaalbedrijf 450 ve, WOZ-waarde 12 mln		24.784,80	25.245,60	-1,83%	-460,80
landbouw bedrijf 3 ve afvalwater, opstallen WOZ € 240.000 met 25 ha ongebouwd de grond		1.562,84	1.570,26	-0,47%	-7,43
landbouw bedrijf 3 ve afvalwater, opstallen WOZ € 240.000 met 25 ha ongebouwd de grond met woning WOZ € 260.000 en meerpersoonshuishouden		1.808,91	1.820,65	-0,64%	-11,74
natuurvereniging, eigenaar van 100 ha natuur		290,00	290,00	0,00%	0,00

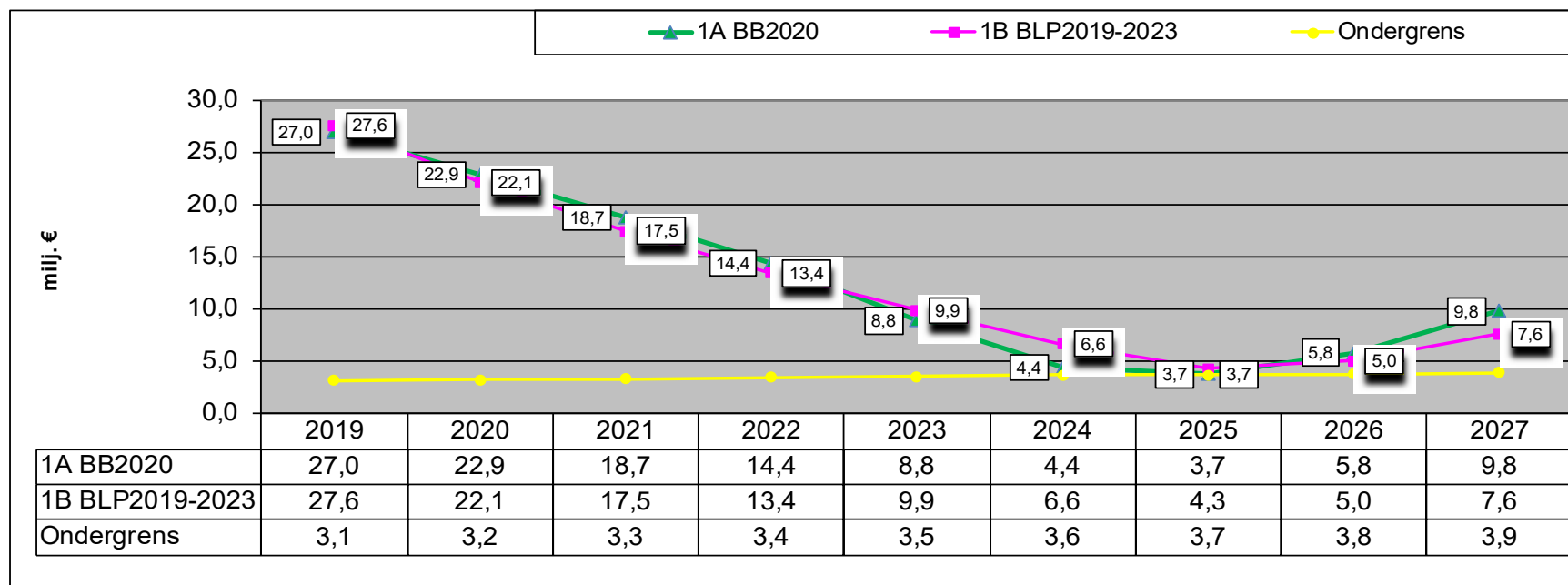
Variant 1: kader inflatie + 2% gehele bestuursperiode

Figuur 1A: ontwikkeling reserve Zuiveringsheffing (kwaliteit) Beleidsbegroting 2020

Beleidsbegroting 2020 (2020-2027) Zuiveringsheffing, tarieven 2020-2023 cf. kader Bestuursprogramma (2% + inflatie)									
per ultimo:	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
tariefstijging		1,75%	3,40%	3,10%	3,10%	8,00%	8,00%	2,00%	2,00%
tarief	€ 48,72	€ 49,56	€ 51,24	€ 52,80	€ 54,48	€ 58,80	€ 63,60	€ 64,80	€ 66,12

Figuur 1B: ontwikkeling reserve Zuiveringsheffing (kwaliteit) Beleidsplan 2019-2023

Beleidsplan 2019-2023 (2020-2027) Zuiveringsheffing									
per ultimo:	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
tariefstijging		3,50%	3,50%	3,50%	3,50%	6,50%	6,50%	2,00%	2,00%
tarief	€ 48,72	€ 50,40	€ 52,20	€ 54,00	€ 55,92	€ 59,52	€ 63,36	€ 64,68	€ 66,00

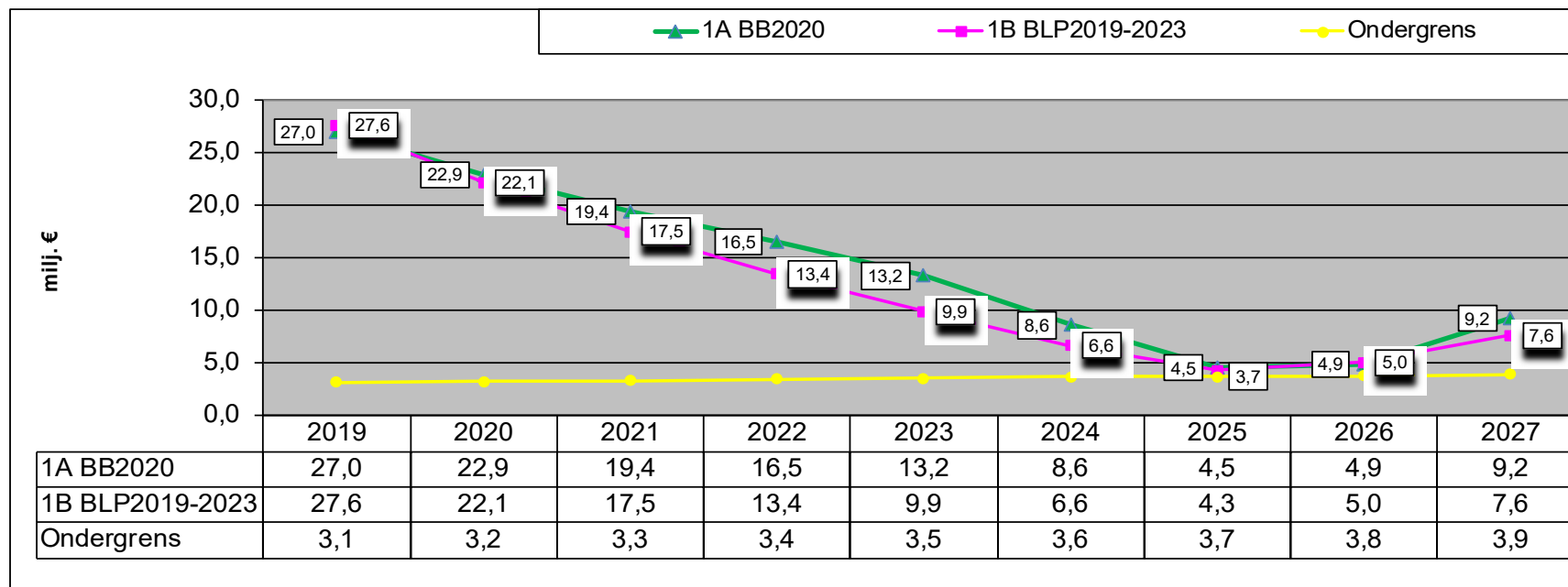
Variante 2: jaar 2020 voldoen aan inflatie + 2% en verder gelijkmatige tariefontwikkeling

Figuur 1A: ontwikkeling reserve Zuiveringsheffing (kwaliteit) Beleidsbegroting 2020

Beleidsbegroting 2020 (2020-2027) Zuiveringsheffing, tarieven 2020 cf. kader Bestuursprogramma en 2021 e.v. gelijkmatig									
per ultimo:	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
tariefstijging		1,75%	4,25%	4,25%	4,25%	4,25%	4,25%	4,25%	4,25%
tarief	€ 48,72	€ 49,56	€ 51,72	€ 53,88	€ 56,16	€ 58,56	€ 61,08	€ 63,60	€ 66,36

Figuur 1B: ontwikkeling reserve Zuiveringsheffing (kwaliteit) Beleidsplan 2019-2023

Beleidsplan 2019-2023 (2020-2027) Zuiveringsheffing									
per ultimo:	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
tariefstijging		3,50%	3,50%	3,50%	3,50%	6,50%	6,50%	2,00%	2,00%
tarief	€ 48,72	€ 50,40	€ 52,20	€ 54,00	€ 55,92	€ 59,52	€ 63,36	€ 64,68	€ 66,00

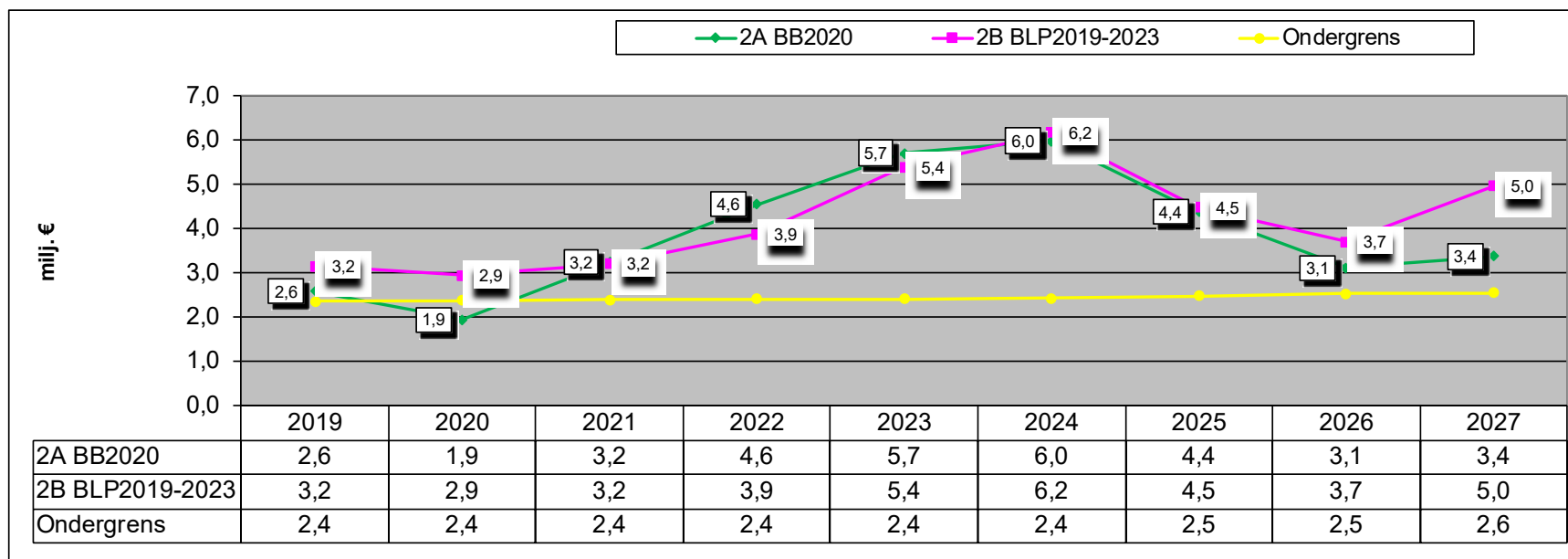

Figuur 2A : ontwikkeling reserve Watersysteemheffing (kwantiteit) Beleidsbegroting 2020

Beleidsbegroting 2020 (2020-2027) Watersysteemheffing									
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
ongebouwd tariefstijging		8,75%	8,75%	2,75%	2,75%	2,75%	2,75%	2,75%	2,75%
tarief	€ 50,19	€ 54,58	€ 59,36	€ 60,99	€ 62,67	€ 64,39	€ 66,16	€ 67,98	€ 69,85
ongebouwd tariefstijging		28,50%	5,00%	2,75%	2,75%	2,75%	2,75%	2,75%	2,75%
natuur tarief	€ 2,26	€ 2,90	€ 3,05	€ 3,13	€ 3,22	€ 3,31	€ 3,40	€ 3,49	€ 3,59
gebouwd tariefstijging		-2,25%	-2,25%	0,50%	0,50%	0,50%	0,50%	0,50%	0,50%
tarief (in % van economische waarde)	0,02117%	0,02069%	0,02023%	0,02033%	0,02043%	0,02053%	0,02064%	0,02074%	0,02084%
ingezetenen tariefstijging		2,25%	1,00%	1,00%	1,00%	1,00%	1,00%	1,00%	1,00%
tarief (na afronding)	€ 42,70	€ 43,60	€ 44,10	€ 44,50	€ 45,00	€ 45,40	€ 45,90	€ 46,30	€ 46,80

Figuur 2B : ontwikkeling reserve Watersysteemheffing (kwantiteit) Beleidsplan 2019-2023

Beleidsplan 2019-2023 (2020-2027) Watersysteemheffing									
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
ongebouwd tariefstijging		9,00%	2,50%	2,50%	2,50%	2,50%	2,50%	2,50%	2,50%
tarief	€ 50,19	€ 54,71	€ 56,08	€ 57,48	€ 58,92	€ 60,39	€ 61,90	€ 63,45	€ 65,04
ongebouwd tariefstijging		28,50%	5,00%	5,00%	5,00%	5,00%	1,00%	1,00%	1,00%
natuur tarief	€ 2,26	€ 2,90	€ 3,05	€ 3,20	€ 3,36	€ 3,53	€ 3,57	€ 3,61	€ 3,65
gebouwd tariefstijging		1,00%	1,00%	1,50%	1,50%	1,50%	2,75%	2,75%	2,75%
tarief (in % van economische waarde)	0,02117%	0,02138%	0,02160%	0,02192%	0,02225%	0,02258%	0,02320%	0,02384%	0,02450%
ingezetenen tariefstijging		2,25%	1,50%	1,50%	1,50%	1,50%	1,75%	1,75%	1,75%
tarief (na afronding)	€ 42,70	€ 43,60	€ 44,30	€ 45,00	€ 45,60	€ 46,30	€ 47,10	€ 48,00	€ 48,80

DEEL 3

FINANCIËLE BEGROTING EN ACHTERGRONDEN

1. Uitgangspunten en hoofdlijnen

1.1 Ontwikkelingen sinds vorig jaar

In 2019 is een nieuw bestuur aangetreden. Het nieuwe bestuur heeft in het Bestuursprogramma “Bruggen bouwen met water voor nu en later” de koers voor de jaren 2019-2023 uitgezet waarin naast de bestuurlijke ambitie ook de activiteiten vanuit de wettelijke verplichtingen en de activiteiten die reeds in gang gezet zijn of op de rol staan om in gang te worden gezet zoals de verdere uitrol van de “Leven de Dommel”-plannen (wateroverlast) en de aanpak van de droogte (zomer 2018 en zomer 2019) en de activiteiten in het kader van WBP-4, de KaderRichtlijn Water, Natura 2000, Programmatische Aanpak Stikstof, BestuursAkkoord Water en het Deltaplan Hoge Zandgronden.

In de uitwerking van de werkzaamheden en plannen zijn de volgende speerpunten benoemd:

- Integrale aanpak/uitgangspunten bij keuzes
- Waterconservering/grondwater
- KRW maatregelen 2027
- Natuurontwikkeling en biodiversiteit
- Communicatie/participatie
- Landbouwtransitie
- Klimaat/energie
- Kostenbewustzijn vergroten.

1.2 Uitgangspunten en normen

Investerings

De investeringen zijn voor de Begroting geactualiseerd en de nieuwe investeringen zijn toegevoegd. Het investeringsprogramma voor de komende jaren is opgenomen in de paragraaf “investerings” en in het overzicht over de ontwikkeling van de kapitaallasten.

De financieringsparagraaf gaat in op de consequenties voor het aantrekken van middelen ter financiering van deze investeringen.

Omslagrente

De omslagrente is vastgesteld op 2,8%. Rekening houdend met alle factoren kan de omslagrente naar beneden worden bijgesteld. Bij de bepaling van de Voorjaarsnota in de eerste helft van 2021 zal een en ander opnieuw berekend worden en zo nodig tot een voorstel tot aanpassing van de omslagrente leiden. Voor een nadere toelichting zie de financieringsparagraaf.

Inflatiepercentage

Door het Centraal Plan Bureau wordt het inflatiepercentage voor 2020 begroot op 1,7 %. Omdat er sprake is van een “zero based” begroting is niet automatisch een stijging van de exploitatiekosten en de investeringsuitgaven voor inflatie doorgevoerd.

Salariskosten

In de begroting is rekening gehouden met het CAO concept-onderhandelingsresultaat. Per 1 januari 2020 worden de salarissen met 2,5% verhoogd en per 1 juli 2020 worden de salarissen met 1,0% verhoogd. Daarnaast ontvangen medewerkers die nog niet aan het maximum van hun salaris zitten, een stijging van 2,5%, wat concreet een salarisstijging van gemiddeld 0,5% inhoudt.

Activering uren

Eigen uren die besteed worden aan investeringsprojecten worden geactiveerd op die projecten. De daadwerkelijk bestede uren worden toegerekend aan projecten tegen een uurtarief van € 65. Dit

tarief is gebaseerd op de “handleiding overheidstarieven” die jaarlijks door het Ministerie van Financiën wordt uitgebracht.

1.3 Incidentele lasten en baten

In het tarievenmodel voor de (Meerjaren)begroting zijn de incidentele lasten en baten opgenomen.

1.4 Kostentoerekening

Al onze kosten en opbrengsten worden toegerekend naar de kostendragers Watersysteem- en Zuiveringsbeheer. Basis voor de toerekening van de directe kosten is de eerder in samenwerking met de accountant vastgelegde, procentuele toerekening van producten naar de kostendragers. Hierbij is “nut/bijdrage” van een product aan een kostendrager het uitgangspunt. De indirecte kosten en opbrengsten worden over de kostendragers verdeeld op basis van de normen per organisatieonderdeel.

Salariskosten

De salariskosten worden verantwoord op diverse salaris gerelateerde kostensoorten, het organisatieonderdeel waar betreffende medewerkers werkzaam zijn en op werkplanproduct “indirect”.

Onze medewerkers verantwoorden hun bestede uren in het tijdregistratiesysteem.

Rente en dividend

Rente- en dividendopbrengsten worden over de kostendragers verdeeld in verhouding van de betreffende (taak)reserves.

1.5 Bestemmingsreserves en voorzieningen

1.5.1 Bestemmingsreserves

Bestemmingsreserves zijn afgezonderde delen van het eigen vermogen met een vooraf bepaalde bestemming. We kennen de volgende bestemmingsreserves en voorzieningen:

Bestemmingsreserve Gemeenschappelijke Technologische Dienst (hierna “GTD”)

Onder deze bestemmingsreserve is verantwoord de financiële verrekening van de desintegratiekostenvergoeding als gevolg van de ontvlechting van de GTD per 31 december 1996 voor een totaalbedrag van € 1.335.000. Deze afkoopsom, ontvangen van de diverse waterschappen, is vastgesteld na extern onderzoek. Tot en met het jaar 2033 wordt rente bijgeschreven. Jaarlijks valt een deel van de afkoopsom vrij ten gunste van de exploitatie. Per 31-12-2018 bedroeg deze reserve € 311.000,-.

Bestemmingsreserve Wateroverlast

Onder deze bestemmingsreserve is verantwoord de inschatting van de extra kosten in de exploitatie in verband met de wateroverlast in juni 2016. Per 31-12-2018 bedroeg deze reserve € 111.000,-. Na de resultaatbestemming in 2018 resulteert op dit moment nog € 51.000,-.

1.5.2 Voorzieningen

Voorzieningen zijn voornamelijk verplichtingen en risico's waarvan de omvang en/of tijdstip van nakoming niet exact te bepalen zijn, maar die wel redelijkerwijs zijn te schatten. We kennen de hiernavolgende voorzieningen.

Pensioenen

Voor tweeëntwintig voormalige leden van het dagelijks bestuur bestaan pensioenverplichtingen. De stand van de voorziening wordt jaarlijks bepaald op basis van actuele berekeningen. De hiervoor getroffen voorziening bedroeg per 31-12-2018 € 1.104.000.

1.6 Waterschapsbelastingen

Watersysteemheffing: belasting voor het bestrijden van kosten verbonden aan de zorg voor het watersysteem. Binnen de watersysteemheffing wordt een onderscheid gemaakt in een viertal belastingcategorieën met elk een eigen aandeel in de op te brengen watersysteemheffing. Dit aandeel wordt aan de hand van de kostentoedelingspercentages bepaald:

- Ingezetenen
- Ongebouwd (niet zijnde natuur)
- Natuur
- Gebouwd

Deze kostentoedelingspercentages zijn in 2018 opnieuw vastgesteld door het Algemeen Bestuur.

Zuiveringsheffing: belasting voor het bestrijden van kosten voor het zuiveren van afvalwater dat direct of indirect afgevoerd wordt op een zuiveringstechnisch werk dat in ons beheer is.

Verontreinigingsheffing: belasting voor het bestrijden van kosten voor maatregelen tot het tegengaan en voorkomen van verontreiniging van het oppervlakte water als gevolg van het direct lozen vanuit een woon/ bedrijfsruimte op het oppervlaktewater.

1.6.1 Kwijtscheldingsbeleid

Voor de verschillende belastingen geldt voor een aantal belastingsoorten een kwijtscheldingsbeleid. In het onderzoek in 2015/2016 over de toedeling van de kosten aan de diverse belastingbetalers van het waterschap is ook de kwijtschelding aan bod gekomen. Er is voor gekozen om de 95% van de bijstandsnorm te handhaven.

Momenteel wordt zoveel als mogelijk gebruik gemaakt van de gegevens van het Inlichtingenbureau. Met het Inlichtingenbureau is overeenstemming bereikt dat zij voor het komende jaar de kwijtscheldingsverzoeken zo veel als mogelijk voor De Dommel zullen verwerken.

1.6.2 Kostendekkendheid van de verschillende belastingen

Voor de verschillende belastingen geldt dat gestreefd wordt naar een gelijkmatige tariefontwikkeling over de jaren (de periode van de programmaperiode met een doorkijk naar de ontwikkeling tot en met het jaar 2027). Hierbij wordt nadrukkelijk een relatie gelegd met de ontwikkeling van de tariefegaliseringsreserve en het weerstandsvermogen. Er wordt niet standaard gebruikgemaakt van reserves per categorie (categoriereserves).

Periodiek wordt een berekening opgesteld met een vergelijking van de begrote en gerealiseerde belastingopbrengsten per categorie. Op basis van deze vergelijking wordt bezien in hoeverre er een bestemmingsreserve per categorie noodzakelijk zou zijn geweest. We werken met een tarief egaliseringsreserve voor het watersysteem en de zuiveringsheffing. De ontwikkeling van deze (taak)reserves wordt aan ons Algemeen Bestuur gepresenteerd met de presentatie van de tariefsontwikkeling.

1.6.3 Tarieven

Bij het beleidsplan is een indicatie afgegeven van de ontwikkeling van de tarieven voor de komende jaren. Bij de Beleidsbegroting 2020 wordt het tarief voor 2020 vastgesteld op basis van de werkelijke inschatting van de kosten en de verwachte ontwikkeling in de belastingeenheden. De tarieven voor de jaren ná 2020 zijn slechts indicatief.

1.6.4 Ontwikkeling lasten en lastendruk

In het kader van de effecten van de ontwikkelingen in de kostentoedelingspercentages op de tarieven worden naast de effecten op de tarieven ook de effecten op de kosten voor de verschillende groepen van belastingbetalers gepresenteerd. Hierbij wordt naast de huishoudens (een -of meerpersoonshuishouden, eigen huis of huurhuis) ook aandacht geschonken aan de effecten voor natuur, bedrijven (verschillende grootte van bedrijven) en landbouwbedrijven (verschillend in omvang en ligging).

1.7 Weerstandsvermogen

Deze paragraaf bevat:

- a) Het beleid over de weerstandscapaciteit en de risico's.
- b) Een inventarisatie van de weerstandscapaciteit, met een beschouwing over de stand aan het begin, de mutaties en de eindstand van het begrotingsjaar van de algemene reserves en de voorzieningen.
- c) Een inventarisatie van de risico's.

Beleid over de weerstandscapaciteit en de risico's:

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen:

- de weerstandscapaciteit, zijnde de middelen en mogelijkheden waarover we beschikken of kunnen beschikken om niet begrote kosten te dekken;
- alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.

Een te laag weerstandsvermogen betekent dat bij elke financiële tegenvaller een (begrotings-) wijziging volgt in de vorm van tariefsverhoging of bezuinigingsmaatregel, waardoor programmadoelstellingen onder druk kunnen komen te staan.

De basis voor de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit is een actueel risicoprofiel van De Dommel. Per risico zijn de financieringsvormen bepaald en zijn de schadescenario's vastgesteld. In de loop van 2019 wordt het risicoprofiel geactualiseerd, waarna de invloed op het weerstandsvermogen opnieuw bekeken wordt. Het financiële beleid wordt daar op aangepast. Met behulp van een op maat gemaakt statistisch model (Monte Carlo simulaties) zijn de risicoscenario's gemodelleerd, waarmee een uitspraak gedaan kan worden over de financiële gevolgen van de gedefinieerde risico's voor De Dommel. De impact van alle individuele risico's is bepaald, maar ook van alle risicoscenario's gezamenlijk. Met behulp van het model kan een uitspraak worden gedaan over de gemiddelde verwachte schade en ook van de verwachte schadelast in een extreem slecht schadejaar (bijvoorbeeld eens in de 25 jaar of eens in de 100 jaar).

Het weerstandsvermogen vormt een onderdeel van de taakreserves dat specifiek gereserveerd wordt voor dit doel. Het verhoudingsgetal voor verdeling over de taakreserve kwantiteit en kwaliteit wordt bepaald door de verhouding van exploitatielasten van enig begrotingsjaar van die taken.

Weerstandscapaciteit

Conform het hiervoor omschreven (nog te actualiseren) beleid en rekenmethode, is de benodigde weerstandscapaciteit becijferd op € 5,9 mln. na correctie voor inflatie.

De feitelijke weerstandscapaciteit, bestaande uit de taakreserves kwantiteit en kwaliteit alsmede de in de begroting opgenomen post voor onvoorzien, is aanmerkelijk hoger dan het berekende (minimum) bedrag, en bedraagt voor 2020 ongeveer € 30 mln.

Hierna wordt ingegaan op risico's waar geen specifieke voorziening voor is getroffen. Indien nodig zullen deze uit de weerstandscapaciteit moeten worden gedekt.

Risico's en risicoparagraaf

Gronden

Door het samenwerken met het Groen Ontwikkelfonds Brabant (GOB) kan de waardedaling van in te richten gronden binnen de EHS vergoed worden.

In geval we de gronden na afronding van een project niet door kunnen leveren, is de restwaarde van de gronden 15% van de oorspronkelijke landbouwkundige waarde.

Aanbesteding

In het inkoop- en aanbestedingsbeleid (geactualiseerd 2017) is gekozen om te werken aan een bundeling van kennis door het verbeteren van de samenwerking tussen de vertegenwoordigers van inkoop, juridische zaken en de budgethouders/projectleiders. Deze kennisbundeling en de meer gestructureerde inzet van deze kennis leidt tot een vermindering van de risico's met betrekking tot de aanbestedingen.

Omzetbelasting anti-afhaakovereenkomsten

In 2014 is duidelijkheid ontstaan over het, onder omstandigheden, toestaan van subsidies in het kader van anti-afhaakregeling. In het verleden is bij de toekenning van deze subsidie aan de ontvangende partij (belastingplichtige) aangegeven dat de subsidiebedragen in het kader van de omzetbelasting vallen onder de omzetbelastingplicht. Het desbetreffende bedrijf is geïnformeerd over de eventuele omzetbelastingplicht en de mogelijke consequenties met betrekking tot het afdragen van omzetbelasting. Mochten wij in de toekomst overgaan tot het verstrekken van dergelijke subsidies dan zullen deze onder dezelfde voorwaarden met betrekking tot de omzetbelastingplicht worden verstrekt.

N.V. Slibverwerking Noord-Brabant (hierna "SNB")

Waterschap De Dommel is voor 26,46% aandeelhouder in N.V. Slibverwerking Noord-Brabant (SNB). SNB verwerkt zuiveringsslib in een slibverbrandingsinstallatie (SVI). SNB is een naamloze vennootschap, wat inhoudt dat de aansprakelijkheid van de aandeelhouders in beginsel beperkt is tot hun verplichting om de door hen gehouden aandelen vol te storten.

SNB is door haar maatschappelijke functie en met haar ondernemende bedrijfsvoering blootgesteld aan strategische, operationele, financiële en compliance risico's. Risicomanagement is daarom een integraal onderdeel van de bedrijfsvoering. Het nemen van risico's is inherent aan ondernemen. Door een bewuste afweging te maken tussen doelstellingen en de risico's die SNB bereid is te nemen, streeft SNB naar een bestendige en maatschappelijk verantwoorde bedrijfsvoering.

Risicocategorie	Risicoacceptatie	Toelichting
Strategisch	Gematigd	SNB is bereid gematigde risico's te nemen bij het nastreven van haar ambities gezien haar maatschappelijke functie.
Operationeel	Zeer laag	SNB richt zich vooral op het behoud van de continuïteit van de slibverwerkingsactiviteiten ongeacht de omstandigheden.
Financieel	Laag	Een solide financiële positie is uitgangspunt.
Compliance	Nul	SNB streeft ernaar te voldoen aan elke van toepassing zijnde wet- en regelgeving speciaal op het gebied van veiligheid en milieu.

Om de risico's te beoordelen en vergelijken wordt intern gebruik gemaakt van een risicomatrix. De belangrijkste risico's zijn:

Strategisch

Terugwinnen van grondstoffen op de zuivering heeft (mogelijk) gevolgen voor de verduurzamingsstrategie van SNB ten aanzien van de slibeindverwerking.

Terugwinnen van grondstoffen is een belangrijk onderdeel om te komen tot een verdere verduurzaming van de totale afvalwaterketen. In de keten zullen partijen afstemming moeten gaan zoeken om sub-optimalisaties in de keten te vermijden. Waterschap De Dommel tracht deze afstemming met SNB en de overige aandeelhouders te vinden. Dit is nodig om (toekomstige) besparingen veilig te stellen.

Operationeel

SNB is in redelijke mate afhankelijk van derden voor de toevoer van grondstoffen, onderhoudsbedrijven en afvoer van reststoffen om de continuïteit van het verwerkingsproces te garanderen. De toevoer van grondstoffen (slib) door de aandeelhouders is door de ingebruikname van Energiefabrieken bij de verschillende aandeelhouders en de krapte op de markt van slibverwerking een bijzonder aandachtspunt in het kader van de beheersing van het operationeel risico.

Beheersing van het operationeel risico wordt verder gemitigeerd door een adequate regievoering, screening van externe contractpartijen en contractbeheer. In het afgelopen jaar hebben zich geen bijzonderheden voorgedaan op dit gebied.

Compliance

Het niet voldoen aan toepasselijke wet- en regelgeving kan schadelijk zijn voor onze reputatie en negatieve financiële en operationele gevolgen hebben.

Om dit te voorkomen heeft SNB een KAM-systeem dat gecertificeerd is op basis van ISO 9001, ISO 14001 en VCA

Invoering Vennootschapsbelasting (VpB)

Het waterschap is vanaf 1 januari 2016 VpB-plichtig. Dit houdt in dat er mogelijk winstbelasting afgedragen dient te worden over ondernemersactiviteiten.

Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan het uitlenen en detacheren van personeel, het vermarkten van reststromen (levering biogas aan een bedrijf, levering struviet, levering elektriciteit aan het net).

Het voorbereiden van de aangifte doen we in nauw overleg met de andere Brabantse Waterschappen waarbij we ons laten ondersteunen door een belastingadviseur en handelen in nauw overleg met de fiscus in het kader van ons "convenant horizontaal toezicht".

We verwachten nog steeds geen financiële consequentie. Wel is de administratieve impact groot.

Energiefabriek Tilburg

Begin 2013 is de bouw van de Energiefabriek gestart. Wegens een geschil met de aannemer heeft de bouw een aantal maanden stilgelegen. Begin oktober 2017 werd de energiefabriek officieel geopend. Na de officiële opening zijn diverse werkzaamheden aan de Energiefabriek uitgevoerd

om de werking te krijgen naar het niveau dat was voorzien bij een reguliere oplevering van het project. De verwachting is dat begin 2020 het voorziene prestatieniveau wordt bereikt.

Over de leveringen die door de energiefabriek worden uitgevoerd is BTW verschuldigd die afgedragen moet worden. Dat betekent dat de BTW op leveringen en diensten aan de Energiefabriek kan worden verrekend (teruggevraagd). Met de Belastingdienst wordt nog overleg gevoerd over een aantal componenten van die leveringen en diensten. Onder meer over het vervoer van slib naar de Energiefabriek en enkele (gemengde) exploitatiekosten moet in nader overleg met de Belastingdienst nog overeenstemming worden bereikt. Gelet op de onzekerheid in het resultaat is hiermee in de Beleidsbegroting 2020 en de meerjarenbegroting geen rekening gehouden.

1.8 Financiering

1.8.1 Algemeen

In de Wet financiering decentrale overheden (Wet FIDO), de Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (RUDDO), Besluit lening voorwaarden decentrale overheden en Regeling schatkistbankieren decentrale overheden zijn de kaders gesteld voor een verantwoorde professionele inrichting en uitvoering van de treasuryfunctie van de decentrale overheden. Deze wetgeving en de daarin opgenomen bepalingen over kasgeldlimiet en renterisiconorm zijn het uitgangspunt in het treasurybeleid van Waterschap De Dommel.

1.8.2. Invloed van de economische en financiële crisis

De schuldencrisis bepaalt nog steeds voor een deel de economische stemming. De Europese Centrale Bank (ECB) heeft haar stimuleringsregelingen verruimd door het maandelijks op te kopen bedrag aan obligaties per 1-11-2019 te verhogen van 0 naar 20 miljard per maand. De in het verleden aangekochte obligaties ter waarde van ongeveer 2,5 biljoen euro worden herbelegd op het moment dat deze aflopen. Ook heeft de ECB besloten de depositorente met 0,10% te verlagen. Meer stimuleringsregelingen blijven mogelijk niet uit als de inflatie onvoldoende aantrekt of het herstel van de economie uitblijft.

De verwachting van de economische groei in Europa zwakt af voor 2020 en 2021. De verwachting voor de inflatie valt ook tegen.

De redenen van de afzwakking van de economische groei hebben vooral te maken met het handelsconflict tussen de VS en China en het risico op een no-deal Brexit.

De rentestanden van lange en korte financiering zijn in 2019 gedaald.

De renteverwachting van zowel lange als korte financiering is redelijk stabiel en blijft laag, waarbij de lange rente licht kan oplopen.

1.8.3. Financieringsstructuur

Binnen het waterschap is de financieringsstructuur van de kapitaalbehoefte vooralsnog om zo veel mogelijk met kort geld (rekening courant krediet en kasgeldleningen) te werken. Aandachtspunt hierbij is de schommelingen in het jaar zelf van het saldo van ontvangsten en uitgaven en de verwachte stijging van de lange rente.

1.8.4. Schatkistbankieren en Wet Houdbaarheid Overheidsfinanciën

Het wetsvoorstel Schatkistbankieren is geïntegreerd in de werkwijze van Waterschap De Dommel. Schatkistbankieren houdt in dat alle gemeenten, provincies en waterschappen hun vermogens bij het Ministerie van Financiën onderbrengen, waarvoor ze een rentevergoeding ontvangen. Ook over de Wet Houdbaarheid Overheidsfinanciën (Wet Hof) zijn afspraken gemaakt tussen de rijksoverheid en lagere overheden. De Wet Hof houdt in dat gemeenten, provincies en waterschappen in een jaar niet meer mogen uitgeven dan ze binnen krijgen met inachtneming van bepaalde grenzen en een afbouw van het bestaande tekort. Voor 2020 verwacht Waterschap de Dommel een tekort. Voor een nadere toelichting zie paragraaf 1.11.

De ontwikkelingen worden nauwgezet gevolgd en tijdig teruggekoppeld aan het algemeen bestuur. Dit kan middels de reguliere P&C producten zoals de planningsinstrumenten (Omgevingsscan, Beleidsplan/Voorjaarsnota en Beleidsbegroting) of de verantwoordingsinstrumenten (Bestuursrapportages en Jaarrekening).

1.8.5. Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet (= het saldo van vlottende middelen en de vlottende schuld) is een percentage (ministeriële norm 23%) van het totaal van de jaarbegroting bij aanvang van het jaar. Dit betekent voor Waterschap De Dommel dat de kortgeld-schuld voor 2020 € 29,9 mln. mag bedragen. Deze limiet is gericht op het beperken van het renterisico op de kortlopende financiering.

De regelgeving bepaalt dat de gemiddelde liquiditeitspositie van drie achtereenvolgende kwartalen de kasgeldlimiet niet mag overschrijden. De ruimte die de kasgeldlimiet biedt, benut het waterschap zo optimaal mogelijk, steeds in overleg met de Treasurycommissie. Dit houdt in dat de kredietfaciliteit bij de Nederlandse Waterschapsbank (rood staan) als financieringsmiddel ingezet blijft worden zolang dit rentevoordelen biedt.

1.8.6. Renterisiconorm

De renterisiconorm (= het risico dat voort kan vloeien uit renteherziening en/of herfinanciering van lopende leningen), mag niet hoger zijn dan 30% van het begrotingstotaal (één momentopname per begrotingsjaar). Voor Waterschap De Dommel betekent dit dat de maximale herfinancieringsruimte voor 2020 ongeveer € 39,0 mln. bedraagt en vanwege de toenemende omvang van het begrotingstotaal in latere jaren stijgt. De achterliggende gedachte is dat door een spreiding in de rentetypische looptijden van de leningen, veranderingen in de rente vertraagd doorwerken in de rentelasten, en dus in het totaal van de exploitatielasten. Hierdoor is het waterschap minder gevoelig voor rentewijzigingen.

Hierna is de renterisiconorm voor 2020 weergegeven.

Renterisiconorm	Bedrag
Norm	39,0 mln.
Realisatie	30,8 mln.

De realisatie betreft de opnieuw te financieren aflossingen.

1.8.7. Rekening Courant

De rente die over het rekening courant krediet moet worden betaald is nul. Bij het afsluiten van kasgeldleningen (korte termijn) verstrekt de bank nu zelfs een geringe vergoeding van tussen 0,4 en 0,5%.

De kredietfaciliteit bij de NWB (Nederlandse Waterschapsbank) blijft € 35 mln. Door het deels benutten van deze faciliteit in plaats van langlopende leningen af te sluiten wordt een voordeel verwacht. Dit voordeel is al in de begroting ingecalculleerd.

1.8.8. Leningen

Waterschap De Dommel verwacht bij aanvang van het begrotingsjaar 2020 € 275 mln. en aan het einde van het jaar € 311 mln. aan langlopende schulden uit te hebben staan. Mocht SNB het gehele agio terugstorten aan Waterschap de Dommel, dan wordt de schuld zo'n € 10 mln. lager.

1.8.9. Renteresultaat

Het renteresultaat is het saldo tussen de aan externe partijen (bank) betaalde rente en de intern aan producten/projecten toegerekende rente en zou in de ideale situatie op "0" moeten uitkomen. Dit ideaal wordt in de praktijk echter niet bereikt vanwege:

- verschillen tussen externe rente en (interne) rekenrente;
- financiering met eigen vermogen (reserves);
- tijdsverschillen in geplande en gerealiseerde investeringsuitgaven;
- verschillen in begrote en gerealiseerde exploitatie- en investeringsuitgaven.

De rentestanden van lange financiering zijn in 2019 gedaald.

De korte rente is redelijk stabiel gebleven en is rond het ECB besluit in september gedaald.

De renteverwachting van zowel lange als korte financiering is redelijk stabiel en blijft laag, waarbij de lange rente licht kan oplopen.

De omslagrente is in 2019 vastgesteld op 2,8%. Rekening houdend met alle factoren kan de omslagrente in 2020 naar beneden worden bijgesteld. Bij de bepaling van de Voorjaarsnota in de eerste helft van 2021 zal een en ander opnieuw berekend worden en zo nodig tot een voorstel tot aanpassing van de omslagrente leiden.

1.8.10. Liquiditeitsbegroting

In onderstaande tabel is de liquiditeitsbegroting voor 2020 te vinden.

Bedragen * € 1.000	2020
Waterschapsbelasting	111.972
Via ander waterschap	3.125
Doorbelaast derden	9.583
Correctie expl. ivm geen liquiditeit	-1.100
Dividend	600
Beleggingen	1.311
Totaal ontvangsten	125.491
Personeel	39.273
Goederen en diensten	61.235
Overig (o.a. voorziening en onvoorzien)	744
Investerings- en subsidies	52.000
Financieringen	32.031
Totaal uitgaven	185.283
Ontvangst - uitgaven	-59.792
Waarvan herfinanciering bestaande leningen	-24.101

Plannen inzake het risicobeheer

Het risicoprofiel van Waterschap De Dommel kan als laag worden geschetst. Krediet-, koers- en valutarisico's worden niet gelopen. Slechts forse mutaties in de renteniveaus voor lang geld zouden de meerjarenraming in negatieve of positieve zin kunnen beïnvloeden.

Plannen inzake de waterschapsfinanciering

Uit de liquiditeitsbegroting blijkt dat de financieringsbehoefte aanwezig zal blijven. Om adequaat in te kunnen spelen op de ontwikkeling op de kapitaalmarkt en de financieringsbehoefte van het waterschap, is een Treasurycommissie actief die de markt nauwgezet volgt en voorstellen in dit verband formuleert.

Plannen inzake het kasbeheer

Het eventueel aantrekken of het uitzetten van kort geld geschiedt conform de voorschriften zoals zijn vastgelegd in het Treasurystatuut.

1.9 Verbonden partijen

SNB

De deelname van Waterschap De Dommel bij de oprichting van de SNB was gericht op het realiseren van het op duurzame wijze verwerken van slib waarbij de visie op de toekomst van slibverwerking en de positie van SNB centraal staan.

Daarnaast wordt binnen SNB aandacht besteed aan het, in nauwe samenwerking met de aandeelhoudende waterschappen, verduurzamen van de slibverwerking en het sluiten van de slibketen. SNB tracht, naast de borging van de continuïteit van de slibverwerking, een koppeling te maken tussen duurzaamheid en verdere kostenbesparing door te bezien of de restproducten van de slibverwerking niet kunnen worden hergebruikt c.q. kunnen functioneren als grond- of hulpstof voor andere processen in plaats van als afvalproduct te worden aangemerkt.

Nederlandse Waterschapsbank (hierna “NWB”)

Waterschap De Dommel is één van de waterschappen die aandelen heeft in de NWB.

Deze aandelen zijn en blijven voornamelijk in eigen handen. Ten aanzien van het bezit van deze aandelen zijn geen wijzigingen in de visie te verwachten en er zijn ook geen beleidsvoornemens om de verhouding te wijzigen.

Waterschapshuis

Het Waterschapshuis heeft als doel om door en voor de verschillende waterschappen door vergaande samenwerkingsovereenkomsten te komen tot de ontwikkeling van ICT-toepassingen. Deze samenwerking is gericht op het realiseren van kwalitatieve en kwantitatieve impulsen (in de vorm van efficiencyvoordelen), bijvoorbeeld bij de ontwikkeling van ICT toepassingen. Het Waterschapshuis 2.0, de positie en rol van het Waterschapshuis, de dienstverlening aan en de verbinding met de waterschappen heeft een positieve ontwikkeling doorgemaakt in de afgelopen jaren. Deze lijn zal in de komende jaren worden doorgetrokken.

Het Waterschapshuis dient, naast het verbeteren van de kwaliteit van de ICT-dienstverlening, een belangrijke bijdrage te leveren aan het beheersen van de ontwikkeling (verlagen) van de totale ICT kosten door het gezamenlijk aanpakken van ICT vraagstukken voor de gezamenlijke waterschappen (te denken valt aan onderwerpen als privacy, beveiliging, implementatie Digitaal Stelsel Omgevingswet).

Aquon

Als opvolging van het Gemeenschappelijk Waterschap Laboratorium voor het uitvoeren van de laboratoriumwerkzaamheden, is het samenwerkingsverband in de vorm van een gemeenschappelijke regeling (AQUON) tussen de waterschappen Aa en Maas, Brabantse Delta, De Dommel, Delfland, Hollandse Delta, Rijnland, Schieland & Krimpenerwaard, Rivierenland en Hoogheemraadschap Stichtse Rijnlanden opgericht. Het doel van dit samenwerkingsverband is het borgen van de kwaliteit en continuïteit van de laboratoriumwerkzaamheden tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten. In de afgelopen jaren zijn belangrijke stappen gezet om Aquon meer op de kaart te kunnen zetten (Aquon 2.0). In 2018 is verder gewerkt aan de

(door)ontwikkeling van Aquon naar een toekomstbestendig waterschapslaboratorium met aandacht voor innovaties (huisvestingsvraagstuk) met behoud van een kwalitatief goede dienstverlening tegen een maatschappelijk verantwoord tarief (Aquon 3.0).

1.10 Bedrijfsvoering

De ontwikkeling van Waterschap De Dommel om vanuit processturing te komen tot een resultaat- en doelgerichte organisatie waarbij de focus gericht is op het behalen van doelen tegen zo laag mogelijk maatschappelijke kosten is en blijft een continu proces. Onder invloed van de economische en organisatorische (bestuurlijke en management) ontwikkelingen heeft sturing een meer prominente plaats gekregen (betrouwbaarheid jaareindeverwachtingen, doelmatigheid en kostenbewust zijn). Dit met behoud van de ruimte om actief in te spelen op kansen om de doelrealisatie verder te kunnen verbeteren.

In het kader van doelmatig- en doeltreffendheid worden, op initiatief van het dagelijks bestuur, directie en management, op diverse fronten zelfstandig maar vooral ook steeds meer in samenwerking met de omgeving (passend in de focus van het Bestuursprogramma om alles met en voor het gebied op te pakken) activiteiten ontplooid om de doelen en resultaten tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten te (kunnen) realiseren.

Onder verantwoordelijkheid van het algemeen bestuur worden op het gebied van doelmatig- en doeltreffendheid ook activiteiten uitgevoerd. Deze activiteiten worden gedaan door de (onafhankelijke) eigen Rekenkamercommissie. Deze Rekenkamercommissie rapporteert over de onderzoeksresultaten aan het algemeen bestuur.

In het kader van het leren en verbeteren wordt deelgenomen aan diverse benchmarks. Daarnaast wordt vanuit de interne oriëntatie continu gekeken naar de verbetermogelijkheden binnen en tussen de processen. Hierbij kan gedacht worden aan het versterken van de aandacht voor de bestuursrapportages (inclusief jaareindeverwachtingen), het uitvoeren van interne audits en beleidsevaluaties en het aanscherpen van het werken met een programmatische aanpak en financiering.

Naast activiteiten gericht op doelmatigheid en doeltreffendheid worden er ook onderzoeken uitgevoerd naar de rechtmatigheid van het handelen, namelijk via de interne controles. Bij het uitvoeren van de interne controles vindt nadrukkelijk afstemming plaats met de accountant om ook hier te komen tot een doelmatigheidsresultaat.

1.11 EMU saldo

Deelnemers aan de EMU hebben in het Verdrag van Maastricht afgesproken dat het overheidstekort van een lidstaat in principe niet meer mag bedragen dan 3% van het Bruto Binnenlands Product. In dit kader is afgesproken dat het verwachte EMU-saldo wordt opgenomen in de financiële cijfers.

Voor 2019 hebben alle lagere overheden te samen een voorlopige financiële ruimte van 0,4% van het Bruto Binnenlands Product (BBP). Voor de waterschappen is dit 0,05%.

Het kabinet heeft bevestigd dat de decentrale overheden hun geplande investeringen gewoon kunnen uitvoeren. Het Rijk zal in elk geval tot en met 2018 geen maatregelen, sancties e.d. treffen indien dit leidt tot overschrijding van de ruimte. Het Rijk verwacht de komende jaren een positief EMU saldo. Mede daarom zal naar verwachting het opleggen van boetes aan lagere overheden uitblijven.

Met een verwacht tekort voor 2020 van € 34,2 mln. verwacht Waterschap de Dommel een overschrijding ten opzichte van de indicatieve referentiewaarde (tekort € 16,3 mln.). Het verschil tussen het exploitatieresultaat van De Dommel en het EMU-saldo wordt veroorzaakt doordat de Wet Hof uitgaat van het kasstelsel, terwijl waterschappen hun begroting baseren op het systeem van baten en lasten. Vooral de investeringsvolumes van de waterschappen zijn dus bepalend voor het EMU-saldo.

Onderstaand is het verwachte EMU-saldo weergegeven.

Opbouw EMU-SALDO (Bedragen x € 1.000)	2020
1. EMU-exploitatiesaldo	-4.639
2. Invloed investeringen (zie staat van vaste activa)	
-	
/- bruto-investeringsuitgaven	-62.104
+ investeringssubsidies	12.763
+ verkoop materiële en immateriële vaste activa	
+ afschrijvingen	19.862
3. Invloed voorzieningen (zie staat van reserves en voorzieningen)	
+ toevoegingen aan voorzieningen t.l.v. exploitatie	80
-	
/- onttrekkingen aan voorzieningen t.b.v. exploitatie	-160
4. Invloed reserves (zie staat van reserves en voorzieningen)	
-	
/- evt. betalingen rechtstreeks uit reserves	0
5. Deelnemingen en aandelen	
-	
/- boekwinst	0
+ boekverlies	
EMU-Saldo Waterschap De Dommel	-34.198
EMU-saldo Het Waterschapshuis (4,46% van €)	
EMU-saldo Aquon (8,41% van €)	
EMU-saldo BHIC (3,71% van ...)	
EMU-saldo Coöperatie Boven Dommel i.o. (...% van ...)	
EMU-Saldo verbonden partijen	0
EMU-Saldo inclusief verbonden partijen	-34.198

Vershil (+ is positief en - is negatief)
(de indicatieve referentiewaarde voor 2020 is € 16,3 mln. tekort).

2. Begroting naar kostendrager

2.1 Begroting naar kostendrager Watersysteembeheer

Watersysteembeheer (bedragen x € 1.000)	Begroting 2020	
11000 Eigen plannen	11000	1.191
12000 Plannen van derden	12000	405
21000 Beheersinstrumenten watersystemen	21000	155
22000 Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	22000	10.361
23000 Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems	23000	406
24000 Beheer hoeveelheid water	24000	2.405
25000 Calamiteitenbestrijding watersystemen	25000	162
26000 Monitoring watersystemen	26000	678
27000 Inrichten en onderhoud waterkeringen	27000	10.370
42000 Vergunningen en keurontheffingen	42000	58
43000 Handhaving keur	43000	-3
52000 Handhaving WVO	52000	112
53000 Rioleringsplannen en subsidies lozingen	53000	593
54000 Aanpak diffuse emissies derden	54000	56
61000 Belastingheffing	61000	2.822
62000 Invordering	62000	136
02000 Kwaliteit	02000	-
71000 Bestuur	71000	342
72000 Externe communicatie	72000	192
80000 Ondersteunende beheerproducten	80000	4.983
P-lasten en overig indirect		16.573
TOTAAL NETTOLASTEN BELEIDSPRODUCTEN		51.996
Onvoorzien		255
Gederfde baten a.g.v. kwijtscheldingen en oninbaarverklaringen		322
Dividenden en overige algemene baten		-1.036
TOTAAL OVERIGE LASTEN/BATEN		-459

Watersysteembeheer (bedragen x € 1.000)	Begroting 2020	
Opbrengst ongebouwd		4.405
Opbrengst ongebouwd, natuur		121
Opbrengst gebouwd		28.144
Ingezetenenomslag		17.703
Vervolgingskosten watersysteembeheer		300
Opbrengst verontreinigingsheffing		299
TOTAAL BATEN BELASTINGHEFFING		50.972
RESULTAAT WATERSYSTEEMBEHEER VOOR BESTEMMING ("-" is nadeel)		-566

2.2 Begroting naar kostendrager Zuiveringsbeheer

Zuiveringsbeheer (bedragen x € 1.000)	Begroting 2020	
11000 Eigen plannen	11000	1.457
12000 Plannen van derden	12000	611
23000 Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems	23000	922
25000 Calamiteitenbestrijding watersystemen	25000	21
26000 Monitoring watersystemen	26000	2.173
31000 Getransporteerd afvalwater	31000	5.441
32000 Gezuiverd afvalwater	32000	20.951
33000 Verwerkt slib	33000	10.164
61000 Belastingheffing	61000	398
62000 Invordering	62000	103
02000 Kwaliteit (derden: Aa en Maas en Brabantse Delta)	02000	-1.415
71000 Bestuur	71000	513
72000 Externe communicatie	72000	288
80000 Ondersteunende beheerproducten	80000	7.038
P-lasten en overig indirect		18.331
TOTAAL NETTOLASTEN BELEIDSPRODUCTEN		66.996
Onvoorzien		329
Gederfde baten a.g.v. kwijtscheldingen en oninbaarverklaringen		655
Dividenden en overige algemene baten		-1.839
TOTAAL OVERIGE LASTEN/BATEN		-855
Zuiveringsheffing		61.908
Vervolgingskosten zuiveringsbeheer		70
TOTAAL BATEN BELASTINGHEFFING		61.978
RESULTAAT ZUIVERINGSBEHEER VOOR BESTEMMING ("-" is nadeel)		-4.163

3. Begroting naar kosten en opbrengstsoorten

3.1 Begroting van baten en lasten

Bedragen (x € 1.000)	Begroting 2020	Beleidsplan 2019-2023 2020	Begroting 2019	Jaarrekening 2018
Lasten:				
Rentelasten	8.975	9.113	8.909	8.651
Afschrijvingslasten	19.862	20.418	19.446	18.649
Personeelslasten	39.273	38.932	36.703	34.001
Goederen en diensten derden	61.235	59.991	56.976	59.445
Aanvullende besparing	0	0	0	0
Toevoeging aan voorzieningen	80	80	265	68
Onvoorzien	584	584	165	0
Nagekomen lasten vorige jaren	0	0	0	263
Totale Lasten	130.009	129.118	122.465	121.077
Baten:				
Renteresultaat	2.275	879	1.180	992
Dividend	600	600	0	0
Opbrengsten	6.645	6.146	6.344	6.644
Vrijval voorzieningen	0	0	0	16
Geactiveerde uren	3.788	3.753	3.155	3.256
Nagekomen baten vorige jaren	0	0	0	0
Totale Baten	13.308	11.378	10.679	10.908
Subtotaal baten -/- lasten	116.701	117.740	111.786	110.169
Waterschapsbelastingen:				
Waterbeheersingsomslag	32.969	32.689	31.689	29.801
Ingezetenenomslag	17.703	17.367	17.012	16.570
Zuiverings- en verontreinigingsheffing	62.276	62.946	59.920	60.213
Kwijtschelding en oninbaar	-977	-990	-952	-804
Overige belastingopbrengsten	0	0	0	0
Totaal Waterschapsbelastingen	111.972	112.013	107.668	105.780
Resultaat voor bestemming	-4.729	-5.727	-4.118	-4.389
Resultaatbestemming	0	0	272	300
Nog te bestemmen resultaat	-4.729	-5.727	-3.845	-4.090

3.2. Toelichting op begrote lasten naar kostensoorten

Kapitaallasten

Kapitaallasten (x € 1.000)	Begroting 2020	Beleidsplan 2019-2023	Begroting 2019	Rekening 2018
Rentelasten	8.975	9.113	8.909	8.651
Afschrijvingen	19.862	20.418	19.446	18.649
Totaal	28.837	29.532	28.355	27.300

Toelichting verschil tussen Beleidsbegroting 2020 en Beleidsplan 2019-2023

De rentelasten dalen in de beleidsbegroting 2020 per saldo met € 138.000 ten opzichte van het Beleidsplan 2019-2023. De afschrijvingslasten dalen met € 556.000 ten opzichte van het Beleidsplan 2019-2023. Lagere kapitaallasten door later activeren van de projecten Optimaliseren energiefabriek (daling kapitaallasten circa € 684.000), vertraging project Phario 2.0 (daling kapitaallasten € 79.000) en het gevolg van verschuiving in de planning van oplevering en omvang van een aantal investeringen in 2019 en 2020 waaronder projecten in programma Leven de Dommel. Hier tegenover staat een verhoging van de rentelasten met € 67.000 door hoger verwachte voorraad van de groundbank.

Personeelslasten

Personeelslasten (x € 1.000)	Begroting 2020	Beleidsplan 2019-2023	Begroting 2019	Rekening 2018
Salarissen en toelagen huidig personeel	28.094	27.814	26.533	24.385
Sociale lasten	7.923	7.912	7.149	6.444
Overige personeelslasten	2.108	2.060	1.989	1.742
Personeel van derden	1.048	1.042	872	1.320
Subtotaal huidig personeel	39.173	38.828	36.543	33.891
Subtotaal voormalig personeel	100	104	160	109
Totaal	39.273	38.932	36.703	34.001

Toelichting verschil tussen Beleidsbegroting 2020 en Beleidsplan 2019-2023

De personeelslasten stijgen in de Beleidsbegroting 2020 per saldo met € 341.000 ten opzichte van het Beleidsplan 2019-2023. Hiervan heeft € 280.000 te maken met meer personeel en een iets hoger verwachte cao-stijging, naar aanleiding van het ondertussen afgesloten conceptakkoord. Het overige verschil van € 61.000 heeft met name te maken met een verschuiving tussen Salarissen en toelagen huidig personeel en Overige personeelslasten. Dit betreffen transitievergoedingen voor personeel. Hier tegenover staan extra opbrengsten welke onder baten in paragraaf 3.3 zijn toegelicht.

Goederen en diensten

Goederen en diensten (x € 1.000)	Begroting 2020	Beleidsplan 2019-2023	Begroting 2019	Rekening 2018
Gebruiks- en verbruiksgoederen	11.921	11.943	11.880	11.384
Energie	3.855	3.991	3.681	3.240
Leasebetalingen en operational lease	90	90	90	120
Huren	255	210	163	128
Pachten en erfpachten	1	1	1	3
Verzekeringen	518	336	292	272
Belastingen	85	84	100	204
Onderhoud door derden	8.831	8.688	7.890	6.897
Overige diensten en bijdragen aan derden	35.679	34.649	32.879	37.197
Totaal	61.235	59.991	56.976	59.445

Toelichting verschil tussen Beleidsbegroting 2020 en Beleidsplan 2019-2023

De totale lasten voor goederen en diensten zijn € 1.244.000 hoger dan in het Beleidsplan 2019-2023. Onderstaand worden de belangrijkste verschillen toegelicht:

- De verzekeringen stijgen met € 182.000, de belangrijkste oorzaak is de hogere premie wettelijke aansprakelijkheidsverzekering.
- Onderhoud door derden stijgt met € 143.000, de belangrijkste oorzaken voor de stijging zijn een verschuiving van € 230.000 van de post achterstallig onderhoud gebouw gebonden installaties van gebruiks- en verbruiksgoederen naar onderhoud door derden en een verhoging van de post onderhoud watergangen met € 128.500 door diverse onderhoudswerkzaamheden zoals o.a. aanpassingen veegplaats, oude gemaal s'-Hertogenbosch en aan Dommelsche watermolen.
- Overige diensten en bijdragen aan derden stijgt met € 1.030.000 ten opzichte van het beleidsplan, de belangrijkste oorzaken zijn een stijging van de post verwerken slibkoek met € 1.083.000, bij het Beleidsplan 2019-2023 is uitgegaan van 44.200 ton aan te leveren slibkoek bij SNB en bij Beleidsbegroting 2020 is dit 55.800 ton en dus 11.600 ton meer. Een andere belangrijke oorzaak is de stijging van de post overige diensten door derden, dit wordt met name veroorzaakt door een stijging van de post extra inzet sponswerking. Verder is bij de begroting een post opgenomen in verband met de uitbraak van legionella bij de zuivering in Tilburg, deze was niet opgenomen in het beleidsplan.
- De post bijdragen aan rijk daalt met € 900.000 ten opzichte van het beleidsplan, dit wordt veroorzaakt door een verschuiving over de jaren van de bijdrage aan het hoogwaterbeschermingsprogramma.

Overig

Toevoeging voorzieningen

Toevoeging aan voorzieningen (x € 1.000)	Begroting 2020	Beleidsplan 2019-2023	Begroting 2019	Rekening 2018
Voorziening wachtgeldverplichtingen	0	0	185	0
Voorziening pensioenen	80	80	80	68
Totaal	80	80	265	68

Toelichting verschil tussen Beleidsbegroting 2020 en Beleidsplan 2019-2023

Er is geen verschil te verklaren.

Onvoorzien

Onvoorzien (x € 1.000)	Begroting 2020	Beleidsplan 2019-2023	Begroting 2019	Rekening 2018
Onvoorzien	584	584	165	0
Totaal	584	584	165	0

Toelichting verschil tussen Beleidsbegroting 2020 en Beleidsplan 2019-2023

Er is geen verschil te verklaren.

3.3 Toelichting op begrote baten naar opbrengstsoorten

Baten (bedragen x € 1.000)	Begroting 2020	Beleidsplan 2019-2023	Begroting 2019	Rekening 2018
Rente / Renteresultaat	1.042	-281	395	274
Geactiveerde rentelasten	1.233	1.160	785	718
Dividend	600	600	0	0
Geactiveerde uren	3.788	3.753	3.155	3.256
Baten i.v.m. personeel	1.006	902	949	1.102
Opbrengsten van derden	4.987	4.813	4.683	4.930
Bijdragen van Rijk	144	179	179	156
Bijdragen van Provincie	508	252	263	428
Bijdragen van openbare lichamen	0	0	250	55
Bijdragen van EU	0	0	0	0
Bijdragen van overigen	0	0	21	-29
Onttrekking aan voorzieningen	0	0	0	16
Totaal	13.308	11.378	10.679	10.908

Toelichting verschil tussen Beleidsbegroting 2020 en Beleidsplan 2019-2023

De Baten zijn per saldo € 1.930.000 dan in het Beleidsplan. De belangrijkste verschillen worden hieronder genoemd:

- De Rente / het Renteresultaat en de geactiveerde rentelasten zijn bijna € 1,4 miljoen hoger. Bij het Beleidsplan is gerekend met de rekenrente van 2,8% over het geschatte eigen vermogen per 1-1-2019. Bij de Beleidsbegroting 2020 is een uitgebreide berekening gemaakt. Hierbij is rekening gehouden met (nieuwe) inzichten in investeringsvolumes, onderhanden werkensaldo, eigen vermogen per 1-1-2019, de huidige renteontwikkelingen en de liquiditeitsplanning.
- De opbrengsten van derden zijn in de beleidsbegroting 2020 € 174.000 hoger door:
 - o meer afzet biogas en meer opbrengsten HBE's ad € 290.000 bij de Energiefabriek Tilburg.
 - o een € 84.000 lagere opbrengst van Brabantse Delta voor zuiveren in Tilburg., dit door een daling van het aantal eenheden en door een daling van het tarief.
- De bijdragen zijn in de Beleidsbegroting 2020 € 222.000 hoger en hebben vooral te maken met alsnog toegekende DHZ-subsidie binnen Watersysteem (bodem en water en doelrealisatie).
- De baten i.v.m. personeel zijn in de beleidsbegroting € 104.000 hoger doordat eigen personeel meer inzet verricht voor derden.

Waterschapsbelastingen

Belastingopbrengsten (bedragen x € 1.000)	Begroting 2020	Beleidsplan 2019-2023	Begroting 2019	Rekening 2018
Watersysteemheffingen	50.351	49.733	48.386	46.111
Ongebouwd	4.405	4.684	4.264	3.891
Ongebouwd, natuur	121	119	92	71
Gebouwd	28.144	27.576	27.033	25.512
Ingezetenen	17.703	17.367	17.012	16.570
Vervolgingskosten	300	310	300	326
Kwijtschelding	-227	-227	-220	-199
Oninbare belastingopbrengsten	-95	-97	-95	-60
Zuiveringsheffing en verontreinigingsheffing	61.621	62.280	59.283	59.668
Zuiveringsheffing bedrijven	13.584	13.377	13.060	15.112
Zuiveringsheffing huishoudens	48.323	49.119	46.387	44.619
Verontreinigingsheffing	299	375	403	376
Vervolgingskosten	70	76	70	106
Kwijtschelding	-485	-493	-472	-471
Oninbare belastingopbrengsten	-170	-173	-165	-74
Overige belastingopbrengsten	0	0	0	0
Totaal	111.972	112.013	107.668	105.780

Toelichting verschil tussen Beleidsbegroting 2020 en Beleidsplan 2019-2023

Watersysteemheffing:

De opbrengst in de beleidsbegroting is in totaal € 618.000 hoger dan in het Beleidsplan 2019-2023.

Dit wordt verklaard door:

Ongebouwd:

Een daling van het aantal hectare wegen als gevolg van toepassing Hoge Raad arrest met aangescherpte definitie van het begrip weg.

Gebouwd:

Een hogere WOZ waarde dan in het beleidsplan (5,45%)

Ingezetene:

Een toename van het aantal ingezetene t.o.v. het beleidsplan (7.708)

Zuiveringsheffing:

De opbrengst in de beleidsbegroting is in totaal € 659.000 lager dan in het Beleidsplan 2019-2023.

Dit wordt verklaard door:

Zuiveringsheffing bedrijven:

Een toename van het aantal verontreinigingseenheden t.o.v. het beleidsplan (8.694)

Zuiveringsheffing huishoudens:

Een daling van het tarief t.o.v. het beleidsplan van € 50,40 naar € 49,56.

Verontreinigingsheffing:

Een daling het aantal verontreinigingseenheden (1.410) en een daling van het tarief t.o.v. het beleidsplan van € 50,40 naar € 49,56.

Lijst van gebruikte afkortingen

AB	Algemeen Bestuur Waterschap De Dommel
AMvB	Algemene Maatregelen van Bestuur
ARBO	Arbidsomstandigheden
ATEX	Atmosphere Explosible, explosieveiligheid
AVG	Algemene Verordening Gegevensbescherming
BAW	Bestuursakkoord Water
BB	Beleidsbegroting
BBP	Bruto Binnenlands Product
BHIC	Brabants Historisch Informatie Centrum
BIO	Baseline Informatiebeveiliging Overheid
BIWA	Baseline Informatiebeveiliging Waterschappen
BOS	Beslissing Ondersteunende Systemen
BOT	Benen-op-tafel-sessie
BTW	Belasting over de Toegevoegde Waarde
BZK	Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
CAO	Collectieve arbeidsovereenkomst
CO ₂	Koolstofdioxide
DKA2.0	De Kleine Aarde 2.0
DB	Dagelijks Bestuur Waterschap De Dommel
DHZ	Deltaplan Hoge Zandgronden
DSO	Digitale Stelsel Omgevingswet
ECB	Europese Centrale Bank
EHS/EVZ	Ecologische Hoofdstructuur/Ecologische VerbindingsZone
EMU	Economische Monetaire Unie
FIDO	Wet Financiering decentrale overheden
FTE	Full Time Equivalent
GGOR	Gewenst Grond- en Oppervlaktewater Regime
GTD	Gemeenschappelijke Technologische Dienst
GOB	Groen Ontwikkelingsfonds Brabant
GOO	Geodata op orde
GTD	Gemeenschappelijk Technologische Dienst
GWL	Gemeenschappelijk Waterschap Laboratorium
HBE	Herbruikbare Brandstof Eenheid
Hof	Houdbaarheid Overheidsfinanciën
HR	Hoge Raad
HWBP	Hoogwater BeschermingsProgramma
HWH	Het WaterschapsHuis
ICT	Informatie- en Communicatie Technologie
ISO	Internationale Organisatie voor Standaardisatie
KAM	Kwaliteit, Arbo en Milieu
KRW	Kaderrichtlijn Water
LDD	Leven-De-Dommel
LOTOTO	Lock Out, Tag Out, Try Out
MRE	Metropool Regio Eindhoven
MVO	Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen
N2000	Natura 2000

NEN	NEDerlandse Norm
NNP	Natte Natuurparel
NNZ	Natte Natuur Zone
NWB	Nederlandse WaterschapsBank
OP-Zuid	Operationeel Programma Zuid-Nederland
PAS	Programmatische Aanpak Stikstof
PFAS	Poly- en perfluoralkydstoffen
PHA	PolyHydroxyAlkanoates (Bioplastics)
P&C	Planning en Control
RES	Regionale EnergieStrategie
RIWA	Vereniging van Rivierwaterbedrijven Maas
RUDDO	Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden
RvS	Raad van State
RWZI	Rioolwaterzuiveringsinstallatie
SGBP2	StroomGebiedBeheerPlan 2
SMART	Specifiek Meetbaar Acceptabel Realistisch Tijdgebonden
SNB	Slibverwerking Noord-Brabant
SPP	Strategische PersoneelsPlanning
STUW	Samenwerkingsovereenkomst Tot Uitvoering Waterdoelen
SVI	Slibverwerking Installatie
TEO	Thermische energie uit oppervlaktewater
VCA	Veiligheid, gezondheid en milieu Checklist Aannemers
VE	Vervuilingseenheid water
VpB	Vennootschapsbelasting
WBP	WaterBeheerPlan vanaf WBP-5: WaterBeheerProgramma
WDD	Waterschap De Dommel
WKC	Water Kennis Centrum
WOZ	Wet waardering onroerende zaken
WSH	Watersysteemheffing
ZBO	Zelfstandig BestuursOrgaan
ZH	Zuiveringsheffing
ZZS	Zeer Zorgwekkende Stoffen

Lijst van projecten en voorstel majeure projecten

De rood gekleurde projecten worden voorgesteld als majeure projecten

Open	Totale NETTO projectkosten							Project start in 2019/2020	Project eindigt in 2019-2020	Reden Majeur
	Risico (L-M-H)	< € 100.000	€ 100.000 - € 500.000	€ 500.000 - € 1.000.000	1.000.000 - € 5.000.000	€ 5.000.000 - € 10.000.000	> € 10.000.000			
Bestuur en Bedrijfsvoering										
A047701	Vervanging Groepenkasten waterschaps	L	x					0	0	
A047801	Vervanging Sanitair waterschapshuis	L	x					0	0	
A049606	Aanschaf bedrijfsautos 2020	L	x					0	0	
A050301	SAN Productie	L	x					0	0	
A050401	SAN TSM	L	x					0	0	
A053101	Samenwerkingsprogr. DWA met Colombia	L	x						0	
A053103	InspirAgua	L	x					0		
A053201	Internationale samenwerking algemeen	L	x						0	
A053301	Vervanging LBK's waterschapshuis	L		x				0	0	
A054101	Aanpassing ivm Duurzame mobiliteit	L	x					0	0	
A055201	Renovatie dak Dommelcafe	L	x					0	0	
P058802	Huisvesting locatie Hapert	L			x				0	
Bestuur en Bedrijfsvoering ICT										
P048310	I-programma 2020	L		x				0	0	
P064104	GOO statische data Waterketen	L	x					0	0	
P064105	GOO sturingsdata Watersysteem	L	x					0	0	
P064106	GOO inw landmeetgeg waterg en duiker	L			x			0		
P074801	Verbeterplan GIBS	L	x						0	
P076801	Verbreed WKC dataontsluiting	L	x					0	0	
P077501	Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO)	L	x					0	0	
Dienstverlening-Waterpartner										
P076701	DJUMA Implement Zaakgericht werken	M		x				0	0	
Leven De Dommel										
P075501	Aanpak negatieve overstorten Eindhov	L	x					0		
P075502	Aanpak neg overstorten overige gem	M			x			0		
P075601	automatiseren van stuwen + plaatsen	M			x			0		
P078001	Vrije ruimte programma LDD	L				x		0		
P078301	Slimmer sturen inzet waterbergingen	L	x					0	0	
P078601	Risico gestuurd maaibeheer	L		x				0		

Open	Totale NETTO projectkosten							Project start in 2019/2020	Project eindigt in 2019-2020	Reden Majeur
	Risico (L-M-H)	< € 100.000	€ 100.000 - € 500.000	€ 500.000 - € 1.000.000	1.000.000 - € 5.000.000	€ 5.000.000 - € 10.000.000	> € 10.000.000			
Waterketen										
<i>KRW</i>										
A039101 Specif.bijdr.reg.verhardopp.waterket	L		x					0	0	
A054401 Nooduitlaat Tilburg	M				x			0		
P039804 Impact based RTC	M		x					0		
P059905 Doorontwikkeling Kallisto Middellang	L		x					0	0	
P063103 Ophogen nabezinktanks	L					x			0	KRW en planning P063403
P063302 Oppervlaktewaterbeluchting	H				x			0		KRW, technologie, omgeving
P063403 Realisatie beluchting AT	H				x			0		
P077001 Aanpak nieuwe stoffen	M					x		0		Technologie, kosten, planning
P077002 Subsidie Pharmafilter Catharinaziekenhuis	M			x				0		
P077101 Capaciteitsuitbreiding Eindhoven	H						25-30	0		KRW, planning, kosten
P077102 Capaciteitsuitbreiding Tilburg	H						25-30	0		KRW, planning, kosten
P077103 Capaciteitsuitbreiding Boxtel	M				x			0		
P078401 Meetopstellingen Kallisto	L		x					0	0	
<i>Duurzaamheid</i>										
P056603 Optimaliseren energiefabriek	L						10-15		0	Opbrengsten, veiligheid
P058403 Projecten Circulaire waterketen	L				x			0		
P058408 Realisatie Biomakerij Strijp-S	L				x			0		
<i>Instandhouden RWZI en Slibverwerking</i>										
A054201 Giant V621	L		x					0	0	
P069301 Vervangen RWZI Tilburg	H						25-30	0		
P071701 Vervangen schotels rwzi Tilburg	H				x				0	
P077402 LTAP gebouwrenovatie Hapert	L			x				0	0	
P077801 Ren. slibbuffer+druktoren svi Mierlo	H				x			0		Technologie en risico proces
P077901 Terreininr+extra opslag RWZI Tilburg	L	x							0	
<i>Instandhouden transportstelsel</i>										
P049003 Renovatie rioolgemeal Aalst	H				x				0	Ontwerpkeuze en financieel
P060901 RG Budel	L				x				0	
P069901 Vervangen RG Spooronk	L		x						0	
P070501 LTAP revisie RG Oirschot	L			x						
P071206 Nieuw tracé riool Zuid Tp44-Tp31	H						15-20	0		Omgeving BL
<i>Overig</i>										
P064501 Tennet, begeleiding	M		x							
P065101 Onzekerheidsmarge programma 2	L	x								
P065601 Programmaruimte	L			x						

Totale NETTO projectkosten

Open	Risico (L-M-H)	Totale NETTO projectkosten						Project start in 2019/2020	Project eindigt in 2019-2020	Reden Majeur
		< € 100.000	€ 100.000 - € 500.000	€ 500.000 - € 1.000.000	1.000.000 - € 5.000.000	€ 5.000.000 - € 10.000.000	> € 10.000.000			
Watersysteem										
<i>Machines en Materialen</i>										
A020501 Schouwpadvijzel Mbeers (verv. 57540)	L	x						0	0	
A038801 houtversnipperaer schliessing stpl B	L	x						0	0	
A042301 Votex Jumbo Flex 260 Eco zijklepelma	L	x						0	0	
A042401 Votex Roadmaster 2607 Eco vlaklepel	L	x						0	0	
A042901 Quad Veldhoven	L	x						0	0	
A043001 Quad Middelbeers	L	x						0	0	
A051201 Bootwagen (Lorrie)	L	x						0	0	
A051401 Maaiveegboot C480H (2012)	L		x					0	0	
A051501 Schouwpadvijzel Schouten	L	x						0	0	
A051601 Maaikorf Herder 4,3 mtr (2015)	L	x						0	0	
A051701 Iseki gazonmaaier (2015)	L	x						0	0	
A051801 2 hoogwaterpompen (8 totaal)	L	x						0	0	
A055301 Vervanging kunstw. Drongelens Kanaal	H		x					0	0	
<i>Overig</i>										
P025603 Groen blauw stim kader Stika deel 3	L	x						0		
P065203 Baggeren Klotputten	H?			x						
P068701 Reservering voor overige keringen	H				x			0		
P074901 Poldergemaal Beukenhorst	L			x						
P075301 Gebiedsproces Someren	H			x						} Samenwerking omgeving, wateroverlast
P075302 Herinrichting watersysteem Someren	H			x			0			
P075303 Klimaatrobuust Someren	H		x				0	0		
Watersysteem Realiseren Inrichtingsopgave										
<i>Inrichtingsopgaven</i>										
A045403 EVZ Gestel Centrumpassage	L		x					0	0	
A048701 Reserv mog bijdr streekinitiatieven	L			x						
A054601 N2000/PAS proces aangelegenheden	L		x							
P016107 EVZ Beekse Waterloop Nuenen	L		x						0	
P016910 Kom Esch-Ruiting	M		x							
P016914 De Ruiting Landgoed Vughts	M		x						0	
P016915 Essche Stroom Bruggelaar	M			x						
P017605 Schone Leij – Goirle Zuid	L		x					0	0	
P017611 Nieuwe Leij Tilburg	L			x						
P018701 Anti verdroging De Utrecht	H			x						
P018702 Hoogeindse beek	M		x							
P018803 NNP Mortelen Scheeken	M				x					
P018804 EVZ Grote Waterloop	L		x							

Totale NETTO projectkosten

Open	Risiko (L-M-H)	Totale NETTO projectkosten						Project start in 2019/2020	Project eindigt in 2019-2020	Reden Majeur
		< € 100.000	€ 100.000 - € 500.000	€ 500.000 - € 1.000.000	1.000.000 - € 5.000.000	€ 5.000.000 - € 10.000.000	> € 10.000.000			
Watersysteem Realiseren Inrichtingsopgave										
P019105	Beekherstel Kleine Beerze fase 1	H			x					
P019109	Omkeren Sifon Kleine Beerze	M	x							
P019801	Beekherstel Reusel de Mierden	H		x						
P019901	Beekherstel Grootte Beerze div traj	H		x					LDD, projectplan Waterwet	
P020402	NNP Kampina 2e fase	H		x						
P034004	NNP Beekloopdal	H		x			0			
P034006	BHS Run Schaiksedijk/Stevert	M	x							
P034602	Inrichting Rielloopdal	L		x				0		
P034702	Vencompl. Leenderbos en Tong.reepdal	H		x						
P034802	Dommeldal gebiedsproces PAS	M		x				0		
P034803	NNP De Malpie Zuid	M	x							beroepsprocedure projectplan
P034804	NNP bij Elshouters- t Heike	M	x							omgevingsproces stad
P034805	NNP Malpie Midden PAS opgave	M	x							
P035701	Vispassage Opwettense Watermolen	H		x				0		
P045602	Hooidonkse Beek Nuenen Noord	L		x				0		
P051403	Waterberging Run	H			x					
P051414	Beekherstel en vistrappen in de Run	H		x						
P051415	NNP Grootgoor	H		x						
P051418	Hoogwatermaatregelen St. Oedenrode	H				x				samenwerking omgeving, kosten
P051601	NNP Vennen Budel	M		x						
P053103	Reservering GGOR Landbouw	-			x		0			
P066901	Beekherstel NNP Strijper Aa	H		x						
P067601	Beekherstel Reusel Baarschot-Diessen	H		x						
P075401	Keersopperbeemden	H		x						
P075402	Keersop Midden	H		x						
P075403	Keersop Kromhurken	H			x					aanleg klimaatbuffer
Overig										
A045601	Ongelabelde Programmaruimte Watersys	-			x					
A045602	Programmasturing Wsysteem ov jaren	-			x					
A045603	Res. inhuur projecten watersysteem	-			x		0			
Eindtotaal			23	42	17	23	5	5		